

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

Tekninen lautakunta, § 81,08.08.2023

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta, § 57,10.08.2023

Kunnanhallitus, § 309, 14.08.2023

§ 309

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen Hyvinvointialueohjelma

TUUDno-2023-1580

Tekninen lautakunta, 08.08.2023, § 81

Valmistelijat / lisätiedot:

Heidi Hagman, Laura Knuutila, Katja Elo, Markku Vehmas, Tiina Simons, Pirjo Siren, Mika Savola

heidi.hagman@tuusula.fi, laura.knuutila@tuusula.fi, katja.elo@tuusula.fi, markku.vehmas@tuusula.fi, tiina.simons@tuusula.fi, pirjo.siren@tuusula.fi, mika.savola@tuusula.fi

kehittämispäällikkö, maahanmuutto- ja työllisyysasioiden päällikkö, kehittämispäällikkö, vs.kansliapäällikkö, sivistysjohtaja, kuntakehitysjohtaja, kiinteistöhoitopäällikkö

Liitteet

1 Keski-Uudenmaan hyvinvointialue, Hyvinvointialueohjelma 2024-2025, TL 8.8.2023

Tuusulan kunta kiittää mahdollisuudesta lausua Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen hyvinvointialueohjelmasta

Taustaa

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue (Keusote) on julkaissut luonnoksen Hyvinvointialueohjelmasta. Lausuntopyyntö Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen Hyvinvointialueohjelman luonnokseen saapui Tuusulan kunnan kirjaamoon 22.6.2023. Lausuntopyynnössä toivotaan, että Tuusulan kunta ottaa kantaa luonnokseen. Hyvinvointialueohjelma sisältää ehdotuksen niistä toimenpiteistä, joilla voidaan yhdessä rakentaa elinvoimainen hyvinvointialue ja turvata sujuvat palvelut. Hyvinvointialueohjelmassa kuvataan, millä tavalla rakennetaan yhdessä elinvoimaista Keski-Uuttamaata ja turvataan asiakaslähtöiset ja sujuvat sosiaali- ja terveystyöpalvelut, jotka ovat vaikuttavia, saavutettavia ja kustannustehokkaita. Lisäksi ohjelmassa kuvataan, miten Keusotesta tehdään työpaikka, josta on helppo puhua hyvää.

Keusoten verkkosivustolta löytyy Hyvinvointialueohjelman luonnos ja linkki verkkokyselyyn, johon pyydetään myös vastaamaan. Verkkokyselyyn on mahdollista vastata yksityishenkilönä 15.8. asti. Lausuntopyyntöjen määräaika on 15.8. Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen toimielimet käsittelevät hyvinvointialueohjelman hyväksymistä elo-syyskuussa 2023.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen hyvinvointialueohjelma

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen hyvinvointialueohjelma on tehty vuosille 2024–2025 linkittyen hyvinvointialueen strategiaan ja palvelustrategiaan.

Hyvinvointialueohjelman päätavoitteena on turvata asukkaiden tarpeita vastaavat,

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

kustannustehokkaat ja vaikuttavat sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelut. Taloudellisten tavoitteiden lisäksi ohjelmalla pyritään yhtenäistämään hyvinvointialueen toimintaa yli palvelualueiden ulottuvien, sujuvien palveluketjujen muodossa.

Ohjelmassa korostuu neljä pääteemaa:

1. Kysyntään vaikuttaminen
2. Virtaukseen vaikuttaminen
3. Tuotantorakenteeseen vaikuttaminen
4. Työilmapiiriin ja -olosuhteisiin vaikuttaminen

Hyvinvointialueohjelman toteutuminen ja siinä onnistuminen on kiinni pitkälti henkilöstön saatavuudesta. Nykyisen kaltaista palveluiden verkostoa ei kyetä ylläpitämään nykyisillä resursseilla ja osoitetulla rahoituksella. Väestön ikääntyminen kasvattaa nopeasti palvelutarvetta ja luo painetta siirtää resursointia nykyistä enemmän ikääntyneiden palveluiden toteuttamiseksi.

Hyvinvointialueohjelma painottaa palveluiden saatavuuden parantamista häiriökysynnän alentamiseksi. Tähän pyritään pääosin kehittämällä digitaalisia palveluita sekä perustamalla digipalvelukeskus. Varsinaisia säästöjä pyritään saamaan aikaan laajentamalla nykyinen asiakasohjaus kattamaan myös terveyspalvelut. Asiakasohjauksessa käytössä olevia työvälineitä kehitetään siten, että asiakkaiden palvelutarpeiden tunnistaminen ja optimointi on nykyistä merkittävästi tehokkaampaa.

Palvelurakenteen keventämistä jatketaan ikäihmisten ja vammaisten palveluissa, huomioiden kuitenkin ikääntyneen väestön palvelutarpeen kasvun vaikutus palvelutuotantoon tulevaisuudessa. Tarvittava toiminnan sopeutus saadaan aikaan panostamalla vahvasti kehittämiseen (Kestävän kasvun RRP2 -kokonaisuus), laajojen konkreettisten säästöleikkausten sijaan.

Hyvinvointialueohjelman tarkentuneen arvion mukaan talouden vuotuinen tasapainottamistarve on noin 80 miljoonaa euroa. Käytännössä sopeuttamistarve on vuositasolla palveluostoineen noin -10-15 prosenttia Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen oman toiminnan kuluista.

Hyvinvointialueohjelman viitekehyksenä ja toiminnan periaatteena toimii neljä lähtökohtaa:

1. Toiminta sopeutetaan annettuun rahoituskehykseen pääosin toiminnan kehittämisen kautta, suorien säästöjen sijaan.
2. Hyvinvointialueohjelma koostuu neljästä kärjestä, joille kullekin on nimetty vastuhenkilö
 - a. Kysyntään vaikuttaminen
- b. Virtaukseen vaikuttaminen
- c. Tuotantorakenteeseen vaikuttaminen
- d. Työilmapiiriin ja -olosuhteisiin vaikuttaminen
 3. Henkilöstöohjelma koostuu neljästä periaatteesta
 4. Palveluiden verkosto koostuu yhdeksästä (9) periaatteesta

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen asukkaiden näkökulmasta tulevat muutokset kietoutuvat tiukasti arvopohjan ympärille. Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen keskeiset arvot ovat ihmislähtöisyys, yhteistyö sekä vaikuttavuus. Arvojen pohjalta tunnistetut muutokset on kiteytetty viiden eri teeman alle.

Palveluvalikoimaan ja -tarpeeseen liittyvät laajenevat digipalvelut sekä tarpeen mukaiset palvelut. Lähtökohtana on, että digipalveluiden käyttömahdollisuudet laajenevat merkittävästi nykyisestä sekä laaja-alainen asiakasohjaus ohjaa optimaalisemmin palveluihin. Lisäksi parannetaan palveluiden saavutettavuutta ja saatavuutta, jonka ytimessä on jonottomat toimintamallit. Neljäs muutoksen alue on palveluiden verkoston monipuolistuminen ja tiivistyminen. Tavoitteena on, että nykyinen fyysinen palveluverkko tiivistyy, mutta silti kattaa laajan joukon palveluita. Viides teema on sujuva asiointi, jota tukee laajennettu asiakasohjaus. Toimintaa tullaan siis optimoimaan ja muuttamaan paremmin arvoja vastaaviksi.

Tulevia muutoksia on tunnistettu myös henkilöstön näkökulmasta Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen arvojen mukaisesti. Muutokset jakautuvat kuuden teeman alle ja tähtäävät samaan päämäärään asukkaan näkökulmasta tapahtuvien muutosten kanssa.

Arjessa tapahtuvassa kestävässä kehittämisessä kulminoituu palvelurajat ylittävä kehittäminen ja ennakoluuloton optimointi. Asiakasohjauksen laajeneminen puolestaan koskee etenkin asiakasohjauksen laajenemista terveystalouteen, mutta myös uusia työvälineitä sekä yleisesti ohjausprosessin sujuvoittamista. Digipalvelukeskuksen käynnistymisen myötä voidaan tukea laajenevia digipalveluita. Resurssilähtöinen palveluiden verkoston suunnittelu tukee niin henkilöstöä kuin laadukasta palveluiden tuottamista. Toisaalta henkilöstöön tulee vaikuttamaan myös toimintatapojen muuttaminen optimaalisempaan ja arvojen mukaisempaan työskentelyyn. Viimeisenä teemana, erityisesti henkilöstöön vaikuttavana, on henkilöstöetujen parantaminen, jolla halutaan osoittaa hyvinvointialueen olevan haluttu ja luotettava työnantaja ja sen myötä toteuttaa henkilöstöön liittyvää kehitystyötä.

Hyvinvointialueen tavoitteena on parantaa palveluiden saatavuutta, helpottaa arkea ja rakentaa haluttua työpaikkaa vuoteen 2026 mennessä. Hyvinvointialueohjelma pyrkii uudistamaan vakiintunutta palveluiden verkostoa, tuomaan työaika työnteekijälle sekä tasapainottamaan taloutta.

Tulevat sopeutustoimet toteutetaan niin palveluiden saatavuuden kuin tarkoituksenmukaisuuden näkökulmista. Säästöt pyritään pääosin hakemaan yhteensovitettuja palveluita käyttävien palvelupakettien optimoinnin kautta (10 % käyttöä 80 % rahoista). Terveystalouden vastaanottopalveluiden saatavuutta sekä digipalveluita parannetaan nykyisestä merkittävästi (90 % väestöstä käyttää pääasiassa vain vastaanottopalveluita). Panostus terveystalouteen vähentää palveluiden häiriökäyttöä ja vapauttaa ammattihenkilöstön työaika muuhun työhön.

Tuusulan kunnan lausunto

Lausunnon valmistelu-aikataulu ja verkkokyselyyn vastaamisen aikataulu on ollut erittäin haastava kuntien ja asukkaiden näkökulmasta. Lausuntopyyntö saapui kuntiin 22.6. alkuillasta, ja lausuntojen määräaika on 15.8. Lausuntojen valmistelu ja käsittely ajoittui kunnissa kesälomakaudelle, jolloin yhteinen keskustelu sekä viranhaltijoiden

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

että luottamustoimielinten osalta jäi ohueksi. Tuusulassa lautakunnat olivat pakotettuja ylimääräisiin kokouksiin voidakseen lausua asiassa ennen kunnanhallituksen käsittelyä. Osalla lautakunnista ja (lakisääteisillä) vaikuttamistoimielimillä (ikäihmiset, vammaiset, lapset ja perheet, nuoriso) kunnissa ja hyvinvointialueella ei ollut lainkaan mahdollisuutta käsitellä lausuntoja ja lausua oman viiteryhmänsä näkökulmasta. Ohjelmaluonnoksen osalta on vaikea arvioida tosiasiallista asukkaiden osallisuutta ohjelman valmisteluun. Infotilaisuudet ja kyselyt eivät korvaa kasvokkaista dialogia asukkaiden kanssa, joka olisi ollut mahdollista toteuttaa, mikäli käsittelyaikaa olisi ollut enemmän ja se ei olisi ajoittunut kesälomakauteen. Kuntatoimijoiden osallistuminen ohjelman laadintaan on ollut ohutta. Valmistelussa olisi voinut hyödyntää esim. olemassa olevia lukuisia yhdyspintaryhmiä paremmin.

Hyvinvointialueohjelman tavoitteiden mukaan palveluiden tuottamisessa keskitytään varmistamaan etenkin asiakaslähtöisyyden, laadun ja vaikuttavuuden, saavutettavuuden sekä kustannustehokkuuden toteutuminen mahdollisimman hyvin. Lisäksi ohjelmassa painotetaan matalan kynnyksen sekä ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen palveluita. Tuusulan kunta pitää esitettyjä tavoitteita hyvinä. Ohjelman tavoitteet ja ehdotetut toimenpiteet ovat kuitenkin osin ristiriidassa ja hieman epäselväksi jää, miten hyvin näihin tavoitteisiin loppujen lopuksi päästään ja saavutetaanko laskennalliset säästöt esityksen mukaan. Toisaalta hyvinvointialue on saanut merkittävän määrän (11 M€) valtion rahoitusta kehittämistyöhön asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ohessa Tuusulan kunnan huomioita hyvinvointialueohjelman tavoitteisiin:

Asiakaslähtöisyys

Hyvinvointialueohjelman keskiössä on asiakaslähtöisyys. Asiakaslähtöisyydelle tulisi ohjelmassa ja hyvinvointialueen toiminnassa asettaa nykyistä selkeämmät tavoitteet sekä arvioida asiakaslähtöisyyden nyky- ja tavoitetilaa. Tämän jälkeen tulisi laatia selkeät askeleet tavoitteen saavuttamiseksi.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen kunnista useimmat ovat kasvukuntia. 40 500 asukkaan Tuusulassa väestönkasvu on ollut viime vuodet erittäin voimakasta. Väestönkasvu painottuu 25-44 -vuotiaisiin ja heidän alaikäisiin lapsiinsa. Väestönkasvu kertoo alueen pito- ja vetovoimaisuudesta, mihin vaikuttaa paljon myös hyvinvointi- ja terveyspalveluiden laatu, saatavuus ja saavutettavuus. Hyvinvointialueen palveluiden verkoston arviointia ja palveluverkkopäätöksiä tulisikin tehdä olemassa olevaan väestöpohjaan ja ajantasaisiin väestösuunnitteisiin pohjautuen.

Väestön ikääntyessä palvelutarjonnan painopistettä viedään ikäihmisten palveluihin. On kuitenkin huomattava, että Tuusulan muuttovoiton painottuessa 25-44-vuotiaisiin ja heidän alle 15-vuotiaisiin lapsiinsa, on kyettävä tarjoamaan niin matalan kynnyksen ennaltaehkäiseviä palveluita kuin tuetumpia palveluita hyvinvointialueen lapsille, nuorille ja lapsiperheille. Sekä kunnalla että hyvinvointialueella painopiste on matalan kynnyksen palvelutarjonnassa, ja tässä sujuva yhteistyö kunnan ja hyvinvointialueen välillä on keskeistä. Asiakkaiden kohtaaminen varhaisessa vaiheessa tutuissa ympäristöissä on tehokas keino ennaltaehkäisevien palveluiden tarjoamiseksi. On kuitenkin huolehdittava, että tuetumpia palveluita on tarjolla tarvetta vastaavasti.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

Asiakaslähtöisyyden toteuttamisessa kunnan ja hyvinvointialueen työntekijöiden yhteistyö ja tiedon välittäminen on keskeistä. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen näkökulmasta ohjautuminen hyvinvointialueen palveluihin on haastavaa, eikä palveluja ole ollut saatavilla. Asioiden pitkittyminen ja tilanteiden kärjistyminen vaativat lopulta runsaasti raskaiden palveluiden tarjoamista. Tällaisissa tilanteissa asiakaslähtöisyyden ja asiakkaan tarpeen mukaisen toiminnan tavoitetta ei saavuteta, kustannusvaikutukset ovat suuria. Onnistumisen kannalta keskeistä on riittävä palvelutarjonta ja yhteistyön tekeminen esimerkiksi varhaiskasvatus- ja opetushenkilöstön kanssa. Uudet toimintatavat on kyettävä jalkauttamaan sekä hyvinvointialueen että kunnan henkilöstölle. Kunnan työntekijät toimivat usein palveluihin ohjaavassa roolissa, joten hyvinvointialueen palveluohjauksen toimintatapojen sujuvuuteen ja tehokkuuteen on syytä kiinnittää huomiota. Palveluohjauksen tulee toimia myös siinä tilanteessa, kun asiakas palaa tuetummista palveluista takaisin peruspalveluiden pariin.

Ikäihmisten määrän absoluuttinen ja suhteellinen kasvu ennakoi väistämättä tarvetta kehittää erilaisia asumista tukevia ratkaisuja ja kevyempiä palvelumuotoja. Ohjelmassa on tähän esitetty ratkaisuna mm. siirtymistä raskaammasta ympärivuorokautisesta asumispalvelusta kevyempään yhteisölliseen asumiseen. Tavoite on tärkeä, mutta siirtymän aikataulu on haasteellinen. Yhteisöllinen asuminen edellyttää ikäihmisiltä parempaa toimintakykyä kuin ympärivuorokautinen asuminen. Hyvinvointialueella tulee varautua asumista tukevien palvelujen kuten kotihoidon tarjoamiseen myös ilta- ja yöaikaan. Ikäihmisten toimintakyvyn ylläpitämiseen tulee panostaa yhteistyössä hyvinvointialueella, kunnissa, järjestöissä kuullen ja ottaen mukaan asukkaita. Painopisteen muutos lisää myös odotuksia kuntien ja järjestöjen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä kohtaan ja edellyttää kunnilta lisäpanostuksia ja resursointia. Tämä on tärkeä tunnistaa niin hyvinvointialueilla kuin kunnissa sekä luoda erilaisia yhteistyörakenteita ja kumppanuuksia tarpeisiin perustuen.

Ikäihmisten asumisen uudiskannan sisällön suunnittelussa tarvitaan tiivistä ja aktiivista yhteistyötä hyvinvointialueen ja kunnan kesken, jotta uudet asumisen ratkaisut vastaavat tulevaisuuden tarpeisiin. Ikääntyneiden huomioiminen asuinalueiden suunnittelussa edellyttää yhteistyötä kuntien, vaikuttamistoimielinten, asukkaiden sekä yritysten ja järjestöjen kanssa. Ennakointi on erittäin olennaista ja tätä yhteistyötä onkin tiivistetty kuntien ja hyvinvointialueen kanssa. Hyvinvointialueen ja kuntien yhdyspinnalla tuleekin arvioida nykyisten rakenteiden riittävyys yhdyskuntarakenteen suunnittelun kysymyksissä ja poikkihallinnollisessa yhteistyössä.

Laatu ja vaikuttavuus

Hyvinvointialueohjelmaluonnoksessa todetaan, että ohjelman vaikutusarviointi toteutetaan vaiheittain toimenpiteiden tarkentuessa. Luonnosversioon on vaikutuksia arvioitu yleisellä tasolla. Toimeenpanovaiheessa tehdään erilliset vaikutusten arvioinnit yksittäisille toimenpiteille. Vaikutusten arvioinnin avulla arvioidaan, miten hyvinvointialueohjelma vaikuttaa hyvinvointialueen lakisäateisten vastuiden toteutumiseen sekä sen talouteen ja palveluihin.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

Tuusulan kunta toteaa, että moninäkökulmaiset vaikutusten arvioinnit (vaikutukset ihmisiin, palveluiden saavutettavuuteen, ympäristöön, organisaatioon, talouteen, elinkeinoihin, strategiaan jne.) tulee tehdä ennen päätöksentekoa. Vaikutusarvioinneissa on hyvä korostaa vaikutuksia ihmisiin eli eri-ikäisiin palvelujen käyttäjiin talousvaikutusten ohella. Lapsivaikutusten arviointi on keskeinen osa ennakkovaikutusten arviointia palveluiden muuttuessa. Sosiaali- ja terveystalouden saatavuudella ja laadulla on merkitystä kunnan veto- ja pitovoimaan, joten tämäkin näkökulmaa tulee vaikutusarvioinneissa huomioida.

Ohjelmassa vaikuttavuutta tavoitellaan useilla keinoin, myös vähentämällä tunnistettuja asiakkuuksia ikäihmisten, mutta myös lasten, nuorten ja perheiden segmentissä. On ymmärrettävää, että säästöjä haetaan vaikuttamalla virtaukseen, yhtenä keinona ohjata asiakkaita kevyempien palveluiden ääreen, esimerkiksi 3. sektorille. Asiakkuuksien vähentämisen tavoittelulla voi olla myös epätoivottuja pitkäaikaisia seurauksia: palveluihin hakeutuminen vaikeutuu ja ongelma, joka olisi voitu hoitaa aiemmin helpomman hakeutumisen avulla halvemmalla, voi pitkittyä tai syventyä, jolloin hoito on myös kalliimpaa. Näin esimerkiksi erityisryhmien kohdalla, kuten osatyökykyiset, pitkäaikaistyöttömät ja alle 30- vuotiaat nuoret aikuiset, myös lasten ja nuorten pääsy tuettujen palveluiden piiriin. Erityisryhmien hoitoonohjauksessa ja ongelmien ennaltaehkäisyssä tiivis yhteistyö kuntien, kolmannen sektorin ja valtion organisaatioiden kesken on merkittävä asia hoitopolun tehostamisessa. Yhteistyön merkitys ja paikat tulee tunnistaa tarkasti ja niihin kannattaa panostaa myös tulevaisuudessa. Sosiaali- ja terveystalouden kokonaisuudessa tulee huomioida myös kohtaavien sosiaalipalveluiden saatavuus ja saavutettavuus. Tärkeää on tunnistaa ne asiakasryhmät, joille palveluita tulee tarjota kohtaavana palveluna ja lähipalveluna. Lähipalveluiden ja kohtaavien palveluiden merkitys korostuu, mitä heikommassa asemassa asiakas on.

Matalan kynnykset palvelut ovat sekä kunnassa että hyvinvointialueella prioriteettina, ja tässä riskinä voidaan todeta, se, että kevyemmissä palveluissa ei voida auttaa niitä asiakkaita, jotka aidosti tarvitsevat sosiaali- tai terveydenhuollon palveluita. Tällöin pääsy tuetumpien palveluiden piiriin heikkenee tai kestää pidempään. On kuitenkin hyvä asia, että ohjelmassa on tunnistettu asiakkuuksien vähentämisen vastapainoksi asiakasohjauksen kehittämistä mielenterveys- ja päihdehäiriöisten nuorten ja nuorten aikuisten hoitoonohjauksen tueksi.

Työikäisten, erityistarpeisten asukkaiden (kuten osatyökykyiset henkilöt sekä pitkäaikaistyöttömien osalta) ohjelma ei tarjoa parannusta tämänhetkiseen heikkoon hoidon saatavuuteen. Toiveeksi jää, että näidenkin ryhmien tilanne vaikuttavan hoidon sekä hoitoketjujen osalta pystyttäisiin huomioimaan asiakasohjauksen kokonaisuudistuksessa. Työkyvyn mahdollinen palautuminen edes jokseenkin oikea-aikaisesti saatavan hoidon ja näiden ryhmien ongelmatilanteen perheeseen erityisosaamisen avulla on yksilön, kunnan mutta myös yhteiskunnan kannalta varsin tehokas ja vaikuttava asia.

Saavutettavuus

Hyvinvointialueohjelman tavoitteisiin on kirjattu palveluiden saavutettavuuden parantaminen. Ohjelman visioimien muutosten vaikutus palveluiden saavutettavuuteen on osin päinvastainen. Hyvinvointialueohjelmasta puuttuu näkymä

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

liikkuviin ja kotiin vietäviin palveluihin. Palveluiden saavutettavuutta ei voi myöskään suunnitella autoa käyttävien tai digiasioinnin ehdoilla.

Hyvinvointialueen palveluiden on oltava saavutettavia myös heille, joilla ei ole mahdollisuutta oman auton käyttöön. Jokelan ja Kellokosken terveysasemien jatkon turvaaminen on keskeistä Tuusulan kunnan näkökulmasta. Hyvinvointialueen tulisi ensin toteuttaa "seiniä" korvaavat palvelut kuten liikkuvat palvelut ja digipalvelut ennen kuin palveluverkkoon suunnitellut toimipisteiden mahdolliset lakkautukset toteutuvat. Liikkuvat palvelut tulee toteuttaa siten, että niitä on tarjolla laajemmin kuin yhdessä paikassa laajaa hyvinvointialuetta. Esimerkiksi avoimessa varhaiskasvatuksessa liikkuvia palveluita tarjotaan vain yhteen kohtaamispaikkaan. Liikkuvista palveluista onnistunut ratkaisu on esimerkiksi hammashoito kouluissa.

Mikäli hyvinvointialueen suunnitelmat harvenevasta palveluverkosta toteutuisivat, tulisi jäljelle jäävien toimipisteiden kapasiteetin olla riittävä ja palveluiden saavutettavia kaikille asukkaille. Jos esimerkiksi Jokelan ja Kellokosken sosiaali- ja terveysasemien asiakkaat eivät saisi palveluja omalta kylältä, olisi heitä lähimmät sote-palvelut Hyvinkäällä ja Järvenpäässä. Tällöin huoleksi tulisi näiden toimipisteiden palvelukapasiteetin riittävyys. Mikäli Jokelan ja Kellokosken nykyisillä sote-aseilla ei ole mahdollista tarjota koko sote-palveluvalikoimaa kaikkina arkipäivinä, olisi karsitumpi palveluvalikoima ja rajoitettu aukiolo parempia vaihtoehtoja, kuin ei palvelua lainkaan. Toisaalta toimipisteiden asiakaskunnan laajentuminen voi tuoda myös kehittämisen mahdollisuuksia. Tiloista saatavien säästöjen tarkastelu on järkevää, mutta kehittämistyötä on syytä tehdä asukkaiden palvelut edellä, ei palveluverkko edellä.

Palveluverkon tilojen tarkastelun yhteydessä olisi hyödyllistä huomioida myös se, miten ja mihin ja minkä toimintojen yhteyteen hyvinvointivointialueen liikkuvia palveluja aiotaan tuottaa. Tilat, palvelut ja liikkuvat palvelut muodostavat palvelujen verkoston, jossa tulee pyrkiä siihen, että palveluiden saavutettavuus on kokonaisuutena hyvä. Tilannetta, jossa tilat, pysyvät palvelut ja liikkuvat palvelut karsittaisiin kaikki samoista paikoista, tulee pystyä välttämään. Kerrannaisvaikutukset voivat olla suuria, mikäli palveluiden verkostoa ei tarkastella monialaisesti ja kokonaisuutena.

Hyvinvointialueen tilavuokrien tarkastelussa on tärkeä suhteuttaa vuokrien suuruutta niiden aikaansaamiin hyvinvointivaikutuksiin ja palveluiden vaikuttavuuteen. Esimerkiksi Justin pysäköintitalon vuokra on suurempi kuin Jokelan ja Kellokosken terveysasemien vuokrat. Kellokosken ja Jokelan terveysasemien hyvinvointivaikutukset ovat kuitenkin merkittävämmät kuin pysäköintilaitoksen. Tuusulan kunnan tilapalvelut ovat arvioineet Jokelan ja Kellokosken terveysasemien Jokelan ja Kellokosken terveysasemien ylläpidon pitkän tähtäimen suunnitelmia (PTS) sekä lyhyellä (1-5v), keskipitkällä (5-10v) että pitkällä (10v-) tähtäimellä. Kiinteistöissä on vain vähän peruskorjaustarpeita tuleville vuosille, niiden vuokratasot ovat maltilliset ja niiden ennakoitua olevan maltillisia myös tulevaisuudessa. Jokelan sote-aseman kattava saneeraus ja laajennus toteutettiin vuonna 2001 ja tuleville vuosille 1-5 v ennakoitua kohdistuvan vain 50 000 € kunnostustarve (lähinnä valaisinten uusinta, lainsäädännöllinen vaatimus loisteputkien korvaamisesta). Kellokosken sote-aseman kattava saneeraus ja laajennus valmistui vuonna 2007 ja tuleville vuosille 1-5 v kohdistuu ainoastaan 30 000€ parannukset (jäähdytysten säädin ja valaisinten

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

uusinta). Tuusulan kunnan on mahdollista neuvotella Jokelan ja Kellokosken sote-kiinteistöjen vuokratulissa (ei kuitenkaan muiden tilojen), mikäli hyvinvointialue tarjoaa vähintään osittaisia sosiaali- ja terveysasemapalveluita Jokelassa ja Kellokoskella. Pienten terveysasemien henkilöstön saatavuuteen ja pysyvyyteen liittyvät haasteet on mahdollista ratkaista ainakin osin luomalla terveysasemien toiminnalle selkeä tulevaisuusnäkyminen ja konsepti. Tarvittaessa on myös mahdollista tehdä yhteistyötä yksityisten palvelutuottajien kanssa Jokelan ja Kellokosken terveysasemien kehittämisessä.

Etelä-Tuusulaan Hyrylään sijoittuvan uuden hyvinvointikeskuksen toteuttaminen suunnitellussa aikataulussa on välttämätöntä alueen suuren ja nopeasti kasvavan väestömäärän, palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden sekä henkilöstön näkökulmasta. Nykyinen Hyrylän terveyskeskus on elinkaarensa päässä.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen joukkoliikenneverkostoa tulisi kehittää merkittävästi, mikäli sote-palveluiden saavutettavuus nojaa vahvasti julkisen liikenteen käyttöön. Joukkoliikenteen parantamisen kustannukset (jotta asukkaat pääsevät sote-palveluihin) jäävät kuitenkin kuntien maksettavaksi. Tuusulan kunnan kuntaosuus HSL:n jäsenenä on jo nyt korkea eikä kunnalla ole mahdollisuutta kasvattaa HSL:n kuntaosuutta edelleen: päinvastoin kuntaosuuden on tarve laskea eikä palvelutarpeiden ole hyväksyttävää merkittävästi nousta.

Digipalvelut eivät ole kaikille saavutettavia palveluja ja hyvinvointialueen palveluiden tulee olla saavutettavia myös niille, joilla ei digiasioinnin mahdollisuutta. Muun muassa ikäihmisten joukossa on vielä pitkään henkilöitä, joille digitaaliset ratkaisut eivät korvaa läsnä olevaa palvelua. Tämä tulee huomioida palveluiden ja asiakasohjauksen siirtyessä enenevässä määrin verkkoon. Digineuvonnan tarve tulee kasvamaan, mikä on huomioitava yhtenä kuntien ja hyvinvointialueen yhdyspintana.

Hyvinvointialueohjelman mukaisesti sote-palveluiden saatavuutta halutaan parantaa ja tämä korostuu etenkin lasten, nuorten ja perheiden palveluissa tarpeiden kasvaessa. Lasten ja nuorten pahoinvointi on tunnistettu laajasti niin kunnissa kuin hyvinvointialueellakin ja myös tilastot tukevat tätä tilannetta.

Lasten ja perheiden varhaisen tuen näkökulmasta kunnan palvelut kuten varhaiskasvatus, perusopetus, lapsiperheiden palvelut ja nuorisopalvelut ovat ensiarvoisen tärkeitä hyvinvointialueen kumppaneita. Asiakasohjauksen näkökulmasta tulee yhteistyötä tiivistää näiden palveluiden kesken. Uudenlaisia toimintamalleja on mahdollista luoda mm. yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa eli tuoda esim. neuvolapalveluita päiväkoteihin eli sinne, missä lapset päivittäin ovat (vrt. kouluterveydenhoito ja opiskeluhuolto kouluissa). Lasten ja nuorten mielenterveyden hoitoketjujen toimivuus ja palvelujen saatavuus tulee olla hyvinvointialueen prioriteettina. Jalkautuvien palveluiden hyödyntäminen vaikuttavien interventioiden tekemiseksi on tarpeellista.

Kasvavalla alueella henkilöstön veto- ja pitovoima on tärkeää. Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden piirissä on ollut pitkään merkittävää vajetta mm. psykologien, terveydenhoitajien ja lääkäreiden saatavuudessa. Psykologien, terveydenhoitajien ja lääkäreiden saatavuuden haasteet ovat ensisijainen ratkaisua vaativa asia, jotta palveluiden saatavuus ja saavutettavuus asiakkaille voidaan taata. Lapset, nuoret ja perheiden pääseminen tuetumpien palveluiden ja erikoissairaanhoidon piiriin on

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

merkittävästi heikentynyt ja hidastunut, ja tästä syystä peruspalveluiden piirissä on paljon tukea tarvitsevia lapsia, nuoria ja perheitä. Tämä kuormittaa peruspalveluita, koska näissä palveluissa ei ole vaadittavaa ammatillista erityisosaamista.

Lastensuojelussa on tunnistettu vaativan tason palveluiden tarpeen kasvua. Tiedottamiseen ja yhteistyön tekemiseen myös alueella toimivien vaativan tason yksityisten yksiköiden on panostettava sekä kunnan että hyvinvointialueen palveluissa. Vaativan tason yksityisten yksiköiden kautta kunnan ja hyvinvointialueen palveluiden piiriin tulee erityistukea tarvitsevia lapsia ja nuoria.

Kustannustehokkuus sekä tavoitteiden ja toiminnan arviointi

Hyvinvointialue haluaa panostaa matalan kynnyksen palveluihin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin. Ohjelmasta ei käy selvästi ilmi, mitä näillä tarkoitetaan. Jos näillä tarkoitetaan kunnan palveluja, niistä pitäisi sopia ja kuvata ohjausprosessit yhteistyössä kuntien ja hyvinvointialueen kesken. Kunnan hyvin toimivilla palveluilla (esim. liikunta- ja kulttuuripalvelut, lapsiperheiden palvelut, nuorisopalvelut, varhaiskasvatus, perusopetus, asuminen jne.) on vaikutusta ohjelmassa mainittuun "virtaukseen". Ohjelmasta löytyy ainoastaan yksi maininta (s. 39) kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyöstä, ns. yhdyspintatyöstä. Tuusulan kunta esittää, että hyvinvointialueohjelmassa tunnistetaan ja kuvataan yhdyspintatyön mahdollisuuksia ohjelman mukaisten tavoitteiden saavuttamisessa. Yhteistyön tehostamisesta hyötyvät eniten kunnan asukkaat. Kuntien ja hyvinvointialueen kesken toimii jo lukuisia yhteistyöryhmiä, joten niiden huomioiminen ohjelmassa olisi suotavaa. Hyvinvointialueen ja kunnan yhdyspinnasta, työnjaosta, vastuista ja mahdollisista tehtävien siirroista on tärkeää keskustella ja sopia yhdessä kustannustehokkaimman ja ihmislähtöisimmän palvelun saavuttamiseksi.

Keusoten kuntoutuskeskuksen (Kiljavan sairaalan) osalta Tuusulan kunta toteaa, että Kiljavan sairaalan toiminnan jatkon turvaaminen on suotavaa ja tarkoituksenmukaista, mutta jatkoa on syytä arvioida palveluiden saavutettavuuden, henkilöstön saatavuuden, kokonaistalouden vaihtoehtojen näkökulmasta.

Tavoitteiden toteutumista tulee seurata tarkasti hyödyntäen erilaista, arjessa kertyvää ja kerättävää tutkittua tietoa. Toiminnan arvioinnissa tulee käyttää monipuolisia mittareita ja tavoitetasoja, kuten asiakastytyväisyyttä- ja kokemusta mittaavia indikaattoreita, suositteluindeksiä, elämänlaatua kuvaavaa indeksiä ja terveysindeksiä sekä henkilöstökyselyn tuloksia.

Hyvinvointialueen tavoitteita ja toimintaa ohjaa vahvasti lainsäädäntö. Lainsäädännön puitteissa tulee pysyä palveluun pääsyn ja laadun osalta. Valtion rahoituksen raameissa pysyminen ei saa heikentää palvelutasoa asukkaiden hyvinvoinnin kustannuksella.

Henkilöstöohjelma

Henkilöstöohjelma on hyvinvointialueohjelman osa, jota tukevat koulutus-, työhyvinvointi-, sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat. Tärkeä tavoite on avoin ja yhdenvertainen henkilöstöpolitiikka, joka perustuu hyvinvointialueen strategiaan sekä arvoihin, joita ovat ihmislähtöisyys, yhteistyö ja vaikuttavuus.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen henkilöstöohjelmallinen tavoite on, että työyhteisöt toimivat yhteisöohjautuvasti tavoitteena asiakas- ja työntekijäkokemuksen

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

sekä tuloksellisuuden ja tuottavuuden parantuminen. Vaikuttavien palveluiden tuottamiseksi hyödynnetään henkilöstön osaamista ja organisaation kyvykkyyttä, jonka tavoitteena on moniammatillisen yhteistyön kautta syntyvä sujuva palvelu- ja asiakaskokemus.

Tuusulan kunta toteaa, että vaikuttavan HYTE-työn edellytyksenä on, että yhteisöohjautuvuutta rakennetaan yli organisaatorajojen yhdessä hyvinvointialueen kuntien ja muiden HYTE-toimijoiden kanssa. Näin on mahdollista kehittää organisaatoriippumatonta ja vaikuttavaa asiakaskokemusta ja samalla hyödyntää työyhteisöjen kyvykkyyttä toimijasta riippumatta.

Tuusulan kunta toteaa myös, että henkilöstön saatavuudesta ja pysyvyydestä kilpailtaessa lyhyet työmatkat ja toimivat lähipalvelut ovat tärkeä vetovoimatekijä. Hyvinvointialueen henkilöstöetujen pakissa tulisiikin työsuhdeasuntojen ja muiden kannusteiden avulla tarjota mahdollisuutta asua lähellä omaa työpistettä. Lähiasuminen on myös vastuullisuusteko vähentäen työmatkoista aiheutuvaa ympäristökuormitusta, minkä lisäksi lähiasumisella on positiivisia vaikutuksia hyvinvointialueen kuntien elinvoimaan ja verokertymään.

Hyvinvointialueen tulee olla veto- ja pitovoimainen työnantaja, jotta se saa täytettyä esimerkiksi Hyrylän terveysaseman lääkärien, psykologien ja terveydenhoitajien avoinna olevat paikat. Kuntien tarjoamalla matalan kynnyksen ennaltaehkäisevillä palveluilla ei voi pitkällä tähtäimellä kannatella asiakkaita.

Ehdotus

Esittelijä: Pirjo Siren, kuntakehitysjohtaja

Tekninen lautakunta päättää

- ehdottaa kunnanhallitukselle, että kunnanhallitus päättää antaa asiaselostuksen mukaisen lausunnon teknisen lautakunnan tehtävien osalta hyvinvointialueohjelman luonnoksesta
- tarkastaa ja hyväksyä pöytäkirjan tämän asian osalta heti kokouksessa.

Päätös

Ehdotus hyväksyttiin.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta, 10.08.2023, § 57

Valmistelijat / lisätiedot:

Heidi Hagman, Laura Knuutila, Katja Elo, Markku Vehmas, Tiina Simons, Pirjo Siren, Mika Savola

heidi.hagman@tuusula.fi, laura.knuutila@tuusula.fi, katja.elo@tuusula.fi, markku.vehmas@tuusula.fi, tiina.simons@tuusula.fi, pirjo.siren@tuusula.fi, mika.savola@tuusula.fi

kehittämispäällikkö, maahanmuutto- ja työllisyysasioiden päällikkö,
kehittämispäällikkö, vs.kansliapäällikkö, sivistysjohtaja, kuntakehitysjohtaja,
kiinteistöhoitopäällikkö

Tuusulan kunta kiittää mahdollisuudesta lausua Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen Hyvinvointialueohjelmasta

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

Taustaa

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue (Keusote) on julkaissut luonnoksen Hyvinvointialueohjelmasta. Lausuntopyyntö Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen Hyvinvointialueohjelman luonnokseen saapui Tuusulan kunnan kirjaamoon 22.6.2023. Lausuntopyynnössä toivotaan, että Tuusulan kunta ottaa kantaa luonnokseen. Hyvinvointialueohjelma sisältää ehdotuksen niistä toimenpiteistä, joilla voidaan yhdessä rakentaa elinvoimainen hyvinvointialue ja turvata sujuvat palvelut. Hyvinvointialueohjelmassa kuvataan, millä tavalla rakennetaan yhdessä elinvoimaista Keski-Uuttamaata ja turvataan asiakaslähtöiset ja sujuvat sosiaali- ja terveystyöpalvelut, jotka ovat vaikuttavia, saavutettavia ja kustannustehokkaita. Lisäksi ohjelmassa kuvataan, miten Keusotesta tehdään työpaikka, josta on helppo puhua hyvää.

Keusoten verkkosivustolta löytyy Hyvinvointialueohjelman luonnos ja linkki verkkokyselyyn, johon pyydetään myös vastaamaan. Verkkokyselyyn on mahdollista vastata yksityishenkilönä 15.8. asti. Lausuntopyyntöjen määräaika on 15.8. Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen toimielimet käsittelevät hyvinvointialueohjelman hyväksymistä elo-syyskuussa 2023.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen hyvinvointialueohjelma

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen hyvinvointialueohjelma on tehty vuosille 2024–2025 linkittyen hyvinvointialueen strategiaan ja palvelustrategiaan. Hyvinvointialueohjelman päätavoitteena on turvata asukkaiden tarpeita vastaavat, kustannustehokkaat ja vaikuttavat sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelut. Taloudellisten tavoitteiden lisäksi ohjelmalla pyritään yhtenäistämään hyvinvointialueen toimintaa yli palvelualueiden ulottuvien, sujuvien palveluketjujen muodossa.

Ohjelmassa korostuu neljä pääteemaa:

1. Kysyntään vaikuttaminen
2. Virtaukseen vaikuttaminen
3. Tuotantorakenteeseen vaikuttaminen
4. Työilmapiiriin ja -olosuhteisiin vaikuttaminen

Hyvinvointialueohjelman toteutuminen ja siinä onnistuminen on kiinni pitkälti henkilöstön saatavuudesta. Nykyisen kaltaista palveluiden verkostoa ei kyetä ylläpitämään nykyisillä resursseilla ja osoitetulla rahoituksella. Väestön ikääntyminen kasvattaa nopeasti palvelutarvetta ja luo painetta siirtää resursointia nykyistä enemmän ikääntyneiden palveluiden toteuttamiseksi.

Hyvinvointialueohjelma painottaa palveluiden saatavuuden parantamista häiriökysynnän alentamiseksi. Tähän pyritään pääosin kehittämällä digitaalisia palveluita sekä perustamalla digipalvelukeskus. Varsinaisia säästöjä pyritään saamaan aikaan laajentamalla nykyinen asiakasohjaus kattamaan myös terveystyöpalvelut. Asiakasohjauksessa käytössä olevia työvälineitä kehitetään siten, että asiakkaiden palvelutarpeiden tunnistaminen ja optimointi on nykyistä merkittävästi tehokkaampaa.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

Palvelurakenteen keventämistä jatketaan ikäihmisten ja vammaisten palveluissa, huomioiden kuitenkin ikääntyneen väestön palvelutarpeen kasvun vaikutus palvelutuotantoon tulevaisuudessa. Tarvittava toiminnan sopeutus saadaan aikaan panostamalla vahvasti kehittämiseen (Kestävän kasvun RRP2 -kokonaisuus), laajojen konkreettisten säästöleikkausten sijaan.

Hyvinvointialueohjelman tarkentuneen arvion mukaan talouden vuotuinen tasapainottamistarve on noin 80 miljoonaa euroa. Käytännössä sopeuttamistarve on vuositasolla palveluostoinen noin -10-15 prosenttia Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen oman toiminnan kuluista.

Hyvinvointialueohjelman viitekehyksenä ja toiminnan periaatteena toimii neljä lähtökohtaa:

1. Toiminta sopeutetaan annettuun rahoituskehukseen pääosin toiminnan kehittämisen kautta, suorien säästöjen sijaan.
2. Hyvinvointialueohjelma koostuu neljästä kärjestä, joille kullekin on nimetty vastuuhenkilö

- a. Kysyntään vaikuttaminen
- b. Virtaukseen vaikuttaminen
- c. Tuotantorakenteeseen vaikuttaminen
- d. Työilmapiiriin ja -olosuhteisiin vaikuttaminen

3. Henkilöstöohjelma koostuu neljästä periaatteesta
4. Palveluiden verkosto koostuu yhdeksästä (9) periaatteesta

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen asukkaiden näkökulmasta tulevat muutokset kietoutuvat tiukasti arvopohjan ympärille. Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen keskeiset arvot ovat ihmislähtöisyys, yhteistyö sekä vaikuttavuus. Arvojen pohjalta tunnistetut muutokset on kiteytetty viiden eri teeman alle.

Palveluvalikoimaan ja -tarpeeseen liittyvät laajenevat digipalvelut sekä tarpeen mukaiset palvelut. Lähtökohtana on, että digipalveluiden käyttömahdollisuudet laajenevat merkittävästi nykyisestä sekä laaja-alainen asiakasohjaus ohjaa optimaalisemmin palveluihin. Lisäksi parannetaan palveluiden saavutettavuutta ja saatavuutta, jonka ytimessä on jonottomat toimintamallit. Neljäs muutoksen alue on palveluiden verkoston monipuolistuminen ja tiivistyminen. Tavoitteena on, että nykyinen fyysinen palveluverkko tiivistyy, mutta silti kattaa laajan joukon palveluita. Viides teema on sujuva asiointi, jota tukee laajennettu asiakasohjaus. Toimintaa tullaan siis optimoimaan ja muuttamaan paremmin arvoja vastaaviksi.

Tulevia muutoksia on tunnistettu myös henkilöstön näkökulmasta Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen arvojen mukaisesti. Muutokset jakautuvat kuuden teeman alle ja tähtäävät samaan päämäärään asukkaan näkökulmasta tapahtuvien muutosten kanssa.

Arjessa tapahtuvassa kestävässä kehittämisessä kulminoituu palvelurajat ylittävä kehittäminen ja ennakkoluuloton optimointi. Asiakasohjauksen laajeneminen

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

puolestaan koskee etenkin asiakasohjauksen laajenemista terveystalouteen, mutta myös uusia työvälineitä sekä yleisesti ohjausprosessin sujuvoittamista. Digipalvelukeskuksen käynnistymisen myötä voidaan tukea laajenevia digipalveluita. Resurssilähtöinen palveluiden verkoston suunnittelu tukee niin henkilöstöä kuin laadukasta palveluiden tuottamista. Toisaalta henkilöstöön tulee vaikuttamaan myös toimintatapojen muuttaminen optimaalisempaan ja arvojen mukaisempaan työskentelyyn. Viimeisenä teemana, erityisesti henkilöstöön vaikuttavana, on henkilöstöetujen parantaminen, jolla halutaan osoittaa hyvinvointialueen olevan haluttu ja luotettava työnantaja ja sen myötä toteuttaa henkilöstöön liittyvää kehitystyötä.

Hyvinvointialueen tavoitteena on parantaa palveluiden saatavuutta, helpottaa arkea ja rakentaa haluttua työpaikkaa vuoteen 2026 mennessä. Hyvinvointialueohjelma pyrkii uudistamaan vakiintunutta palveluiden verkostoa, tuomaan työaika-työntekijälle sekä tasapainottamaan taloutta.

Tulevat sopeutustoimet toteutetaan niin palveluiden saatavuuden kuin tarkoituksenmukaisuuden näkökulmista. Säästöt pyritään pääosin hakemaan yhteensovitettuja palveluita käyttävien palvelupakettien optimoinnin kautta (10 % käyttöä 80 % rahoista). Terveystalouden vastaanottopalveluiden saatavuutta sekä digipalveluita parannetaan nykyisestä merkittävästi (90 % väestöstä käyttää pääasiassa vain vastaanottopalveluita). Panostus terveystalouteen vähentää palveluiden häiriökäyttöä ja vapauttaa ammattihenkilöstön työaika-työhön.

Tuusulan kunnan lausunto

Lausunnon valmistelu-aikataulu ja verkkokyselyyn vastaamisen aikataulu on ollut erittäin haastava kuntien ja asukkaiden näkökulmasta. Lausuntopyyntö saapui kunnalle 22.6. alkuillasta, ja lausuntojen määräaika on 15.8. Lausuntojen valmistelu ja käsittely ajoittui kunnissa kesälomakaudelle, jolloin yhteinen keskustelu sekä viranhaltijoiden että luottamustoimielinten osalta jäi ohueksi. Tuusulassa lautakunnat olivat pakotettuja ylimääräisiin kokouksiin voidakseen lausua asiassa ennen kunnanhallituksen käsittelyä. Osalla lautakunnista ja (lakisääteisillä) vaikuttamistoimielimillä (ikäihmiset, vammaiset, lapset ja perheet, nuorisot) kunnissa ja hyvinvointialueella ei ollut lainkaan mahdollisuutta käsitellä lausuntoja ja lausua oman viiteryhmänsä näkökulmasta. Ohjelmaluonnoksen osalta on vaikea arvioida tosiasiallista asukkaiden osallisuutta ohjelman valmisteluun. Infotilaisuudet ja kyselyt eivät korvaa kasvokkaista dialogia asukkaiden kanssa, joka olisi ollut mahdollista toteuttaa, mikäli käsittelyaika olisi ollut enemmän ja se ei olisi ajoittunut kesälomakautteen. Kuntatoimijoiden osallistuminen ohjelman laadintaan on ollut ohutta. Valmistelussa olisi voinut hyödyntää esim. olemassa olevia lukuisia yhdyskuntaryhmiä paremmin.

Hyvinvointialueohjelman tavoitteiden mukaan palveluiden tuottamisessa keskitytään varmistamaan etenkin asiakaslähtöisyyden, laadun ja vaikuttavuuden, saavutettavuuden sekä kustannustehokkuuden toteutuminen mahdollisimman hyvin. Lisäksi ohjelmassa painotetaan matalan kynnyksen sekä ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen palveluita. Tuusulan kunta pitää esitettyjä tavoitteita hyvinä. Ohjelman tavoitteet ja ehdotetut toimenpiteet ovat kuitenkin osin ristiriidassa ja hieman

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

epäselväksi jää, miten hyvin näihin tavoitteisiin loppujen lopuksi päästään ja saavutetaanko laskennalliset säästöt esityksen mukaan. Toisaalta hyvinvointialue on saanut merkittävän määrän (11 M€) valtion rahoitusta kehittämistyöhön asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ohessa Tuusulan kunnan huomioita hyvinvointialueohjelman tavoitteisiin:

Asiakaslähtöisyys

Hyvinvointialueohjelman keskiössä on asiakaslähtöisyys. Asiakaslähtöisyydelle tulisi ohjelmassa ja hyvinvointialueen toiminnassa asettaa nykyistä selkeämmät tavoitteet sekä arvioida asiakaslähtöisyyden nyky- ja tavoitetilaa. Tämän jälkeen tulisi laatia selkeät askeleet tavoitteen saavuttamiseksi.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen kunnista useimmat ovat kasvukuntia. 40 500 asukkaan Tuusulassa väestönkasvu on ollut viime vuodet erittäin voimakasta. Väestönkasvu painottuu 25-44 -vuotiaisiin ja heidän alaikäisiin lapsiinsa. Väestönkasvu kertoo alueen pito- ja vetovoimaisuudesta, mihin vaikuttaa paljon myös hyvinvointi- ja terveyspalveluiden laatu, saatavuus ja saavutettavuus. Hyvinvointialueen palveluiden verkoston arviointia ja palveluverkkopäätöksiä tulisikin tehdä olemassa olevaan väestöpohjaan ja ajantasaisiin väestösuunnitteisiin pohjautuen.

Väestön ikääntyessä palvelutarjonnan painopistettä viedään ikäihmisten palveluihin. On kuitenkin huomattava, että Tuusulan muuttovoiton painottuessa 25-44 -vuotiaisiin ja heidän alle 15-vuotiaisiin lapsiinsa, on kyettävä tarjoamaan niin matalan kynnyksen ennaltaehkäiseviä palveluita kuin tuetumpia palveluita hyvinvointialueen lapsille, nuorille ja lapsiperheille. Sekä kunnalla että hyvinvointialueella painopiste on matalan kynnyksen palvelutarjonnassa, ja tässä sujuva yhteistyö kunnan ja hyvinvointialueen välillä on keskeistä. Asiakkaiden kohtaaminen varhaisessa vaiheessa tutuissa ympäristöissä on tehokas keino ennaltaehkäisevien palveluiden tarjoamiseksi. On kuitenkin huolehdittava, että tuetumpia palveluita on tarjolla tarvetta vastaavasti.

Asiakaslähtöisyyden toteuttamisessa kunnan ja hyvinvointialueen työntekijöiden yhteistyö ja tiedon välittäminen on keskeistä. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen näkökulmasta ohjautuminen hyvinvointialueen palveluihin on haastavaa, eikä palveluja ole ollut saatavilla. Asioiden pitkittyminen ja tilanteiden kärjistyminen vaativat lopulta runsaasti raskaiden palveluiden tarjoamista. Tällaisissa tilanteissa asiakaslähtöisyyden ja asiakkaan tarpeen mukaisen toiminnan tavoitetta ei saavuteta, kustannusvaikutukset ovat suuria. Onnistumisen kannalta keskeistä on riittävä palvelutarjonta ja yhteistyön tekeminen esimerkiksi varhaiskasvatus- ja opetushenkilöstön kanssa. Uudet toimintatavat on kyettävä jalkauttamaan sekä hyvinvointialueen että kunnan henkilöstölle. Kunnan työntekijät toimivat usein palveluihin ohjaavassa roolissa, joten hyvinvointialueen palveluohjauksen toimintatapojen sujuvuuteen ja tehokkuuteen on syytä kiinnittää huomiota. Palveluohjauksen tulee toimia myös siinä tilanteessa, kun asiakas palaa tuetummista palveluista takaisin peruspalveluiden pariin.

Ikäihmisten määrän absoluuttinen ja suhteellinen kasvu ennakoii väistämättä tarvetta kehittää erilaisia asumista tukevia ratkaisuja ja kevyempiä palvelumuotoja. Ohjelmassa on tähän esitetty ratkaisuna mm. siirtymistä raskaammasta

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

ympäri vuorokautisesta asumispalvelusta kevyempään yhteisölliseen asumiseen. Tavoite on tärkeä, mutta siirtymän aikataulu on haasteellinen. Yhteisöllinen asuminen edellyttää ikäihmisiltä parempaa toimintakykyä kuin ympärivuorokautinen asuminen. Hyvinvointialueella tulee varautua asumista tukevien palvelujen kuten kotihoidon tarjoamiseen myös ilta- ja yöaikaan. Ikäihmisten toimintakyvyn ylläpitämiseen tulee panostaa yhteistyössä hyvinvointialueella, kunnissa, järjestöissä kuullen ja ottaen mukaan asukkaita. Painopisteen muutos lisää myös odotuksia kuntien ja järjestöjen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä kohtaan ja edellyttää kunnilta lisäpanostuksia ja resursointia. Tämä on tärkeä tunnistaa niin hyvinvointialueilla kuin kunnissa sekä luoda erilaisia yhteistyörakenteita ja kumppanuuksia tarpeisiin perustuen.

Ikäihmisten asumisen uudiskannan sisällön suunnittelussa tarvitaan tiivistä ja aktiivista yhteistyötä hyvinvointialueen ja kunnan kesken, jotta uudet asumisen ratkaisut vastaavat tulevaisuuden tarpeisiin. Ikääntyneiden huomioiminen asuinalueiden suunnittelussa edellyttää yhteistyötä kuntien, vaikuttamistoimielinten, asukkaiden sekä yritysten ja järjestöjen kanssa. Ennakointi on erittäin olennaista ja tätä yhteistyötä onkin tiivistetty kuntien ja hyvinvointialueen kanssa. Hyvinvointialueen ja kuntien yhdyspinnalla tuleekin arvioida nykyisten rakenteiden riittävyys yhdyskuntarakenteen suunnittelun kysymyksissä ja poikkihallinnollisessa yhteistyössä.

Laatu ja vaikuttavuus

Hyvinvointialueohjelmaluonnoksessa todetaan, että ohjelman vaikutusarviointi toteutetaan vaiheittain toimenpiteiden tarkentuessa. Luonnosversioon on vaikutuksia arvioitu yleisellä tasolla. Toimeenpanovaiheessa tehdään erilliset vaikutusten arvioinnit yksittäisille toimenpiteille. Vaikutusten arvioinnin avulla arvioidaan, miten hyvinvointialueohjelma vaikuttaa hyvinvointialueen lakisääteisten vastuiden toteutumiseen sekä sen talouteen ja palveluihin.

Tuusulan kunta toteaa, että moninäkökulmaiset vaikutusten arvioinnit (vaikutukset ihmisiin, palveluiden saavutettavuuteen, ympäristöön, organisaatioon, talouteen, elinkeinoihin, strategiaan jne.) tulee tehdä ennen päätöksentekoa. Vaikutusarvioinneissa on hyvä korostaa vaikutuksia ihmisiin eli eri-ikäisiin palvelujen käyttäjiin talousvaikutusten ohella. Lapsivaikutusten arviointi on keskeinen osa ennakkovaikutusten arviointia palveluiden muuttuessa. Sosiaali- ja terveystalouden saatavuudella ja laadulla on merkitystä kunnan veto- ja pitovoimaan, joten tämäkin näkökulmaa tulee vaikutusarvioinneissa huomioida.

Ohjelmassa vaikuttavuutta tavoitellaan useilla keinoin, myös vähentämällä tunnistettuja asiakkuuksia ikäihmisten, mutta myös lasten, nuorten ja perheiden segmentissä. On ymmärrettävää, että säästöjä haetaan vaikuttamalla virtaukseen, yhtenä keinona ohjata asiakkaita kevyempien palveluiden ääreen, esimerkiksi 3. sektorille. Asiakkuuksien vähentämisen tavoittelulla voi olla myös epätoivottuja pitkäaikaisia seurauksia: palveluihin hakeutuminen vaikeutuu ja ongelma, joka olisi voitu hoitaa aiemmin helpomman hakeutumisen avulla halvemmalla, voi pitkittyä tai syventyä, jolloin hoito on myös kalliimpaa. Näin esimerkiksi erityisryhmien kohdalla, kuten osatyökykyiset, pitkäaikaistyöttömät ja alle 30- vuotiaat nuoret aikuiset, myös

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

lasten ja nuorten pääsy tuettujen palveluiden piiriin. Erityisryhmien hoitoonohjauksessa ja ongelmien ennaltaehkäisyssä tiivis yhteistyö kuntien, kolmannen sektorin ja valtion organisaatioiden kesken on merkittävä asia hoitopolun tehostamisessa. Yhteistyön merkitys ja paikat tulee tunnistaa tarkasti ja niihin kannattaa panostaa myös tulevaisuudessa. Sosiaali- ja terveysterveyspalvelukokonaisuudessa tulee huomioida myös kohtaavien sosiaalipalveluiden saatavuus ja saavutettavuus. Tärkeää on tunnistaa ne asiakasryhmät, joille palveluita tulee tarjota kohtaavana palveluna ja lähipalveluna. Lähipalveluiden ja kohtaavien palveluiden merkitys korostuu, mitä heikommassa asemassa asiakas on.

Matalan kynnykset palvelut ovat sekä kunnassa että hyvinvointialueella prioriteettina, ja tässä riskinä voidaan todeta, se, että kevyemmissä palveluissa ei voida auttaa niitä asiakkaita, jotka aidosti tarvitsevat sosiaali- tai terveydenhuollon palveluita. Tällöin pääsy tuetumpien palveluiden piiriin heikkenee tai kestää pidempään. On kuitenkin hyvä asia, että ohjelmassa on tunnistettu asiakkuuksien vähentämisen vastapainoksi asiakasohjauksen kehittämistä mielenterveys- ja päihdehäiriöisten nuorten ja nuorten aikuisten hoitoonohjauksen tueksi.

Työikäisten, erityistarpeisten asukkaiden (kuten osatyökykyiset henkilöt sekä pitkäaikaistyöttömien osalta) ohjelma ei tarjoa parannusta tämänhetkiseen heikkoon hoidon saatavuuteen. Toiveeksi jää, että näidenkin ryhmien tilanne vaikuttavan hoidon sekä hoitoketjujen osalta pystyttäisiin huomioimaan asiakasohjauksen kokonaisuudistuksessa. Työkyvyn mahdollinen palautuminen edes jokseenkin oikea-aikaisesti saatavan hoidon ja näiden ryhmien ongelmatiikkaan perehtyneen erityisosaamisen avulla on yksilön, kunnan mutta myös yhteiskunnan kannalta varsin tehokas ja vaikuttava asia.

Saavutettavuus

Hyvinvointialueohjelman tavoitteisiin on kirjattu palveluiden saavutettavuuden parantaminen. Ohjelman visioimien muutosten vaikutus palveluiden saavutettavuuteen on osin päinvastainen. Hyvinvointialueohjelmasta puuttuu näkymä liikkuviin ja kotiin vietäviin palveluihin. Palveluiden saavutettavuutta ei voi myöskään suunnitella autoa käyttävien tai digiasioinnin ehdoilla.

Hyvinvointialueen palveluiden on oltava saavutettavia myös heille, joilla ei ole mahdollisuutta oman auton käyttöön. Jokelan ja Kellokosken terveysasemien jatkon turvaaminen on keskeistä Tuusulan kunnan näkökulmasta. Hyvinvointialueen tulisi ensin toteuttaa "seiniä" korvaavat palvelut kuten liikkuvat palvelut ja digipalvelut ennen kuin palveluverkkoon suunnitellut toimipisteiden mahdolliset lakkautukset toteutuvat. Liikkuvat palvelut tulee toteuttaa siten, että niitä on tarjolla laajemmin kuin yhdessä paikassa laajaa hyvinvointialuetta. Esimerkiksi avoimessa varhaiskasvatuksessa liikkuvia palveluita tarjotaan vain yhteen kohtaamispaikkaan. Liikkuvista palveluista onnistunut ratkaisu on esimerkiksi hammashoito kouluissa.

Mikäli hyvinvointialueen suunnitelmat harvenevasta palveluverkosta toteutuisivat, tulisi jäljelle jäävien toimipisteiden kapasiteetin olla riittävä ja palveluiden saavutettavia kaikille asukkaille. Jos esimerkiksi Jokelan ja Kellokosken sosiaali- ja terveysasemien asiakkaat eivät saisi palveluja omalta kylältä, olisi heitä lähimmät sote-palvelut Hyvinkäällä ja Järvenpäässä. Tällöin huoleksi tulisi näiden toimipisteiden

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

palvelukapasiteetin riittävyys. Mikäli Jokelan ja Kellokosken nykyisillä sote-asemilla ei ole mahdollista tarjota koko sote-palveluvalikoimaa kaikkina arkipäivinä, olisi karsitumpi palveluvalikoima ja rajoitettu aukiolo parempia vaihtoehtoja, kuin ei palvelua lainkaan. Toisaalta toimipisteiden asiakaskunnan laajentuminen voi tuoda myös kehittämisen mahdollisuuksia. Tiloista saatavien säästöjen tarkastelu on järkevää, mutta kehittämistyötä on syytä tehdä asukkaiden palvelut edellä, ei palveluverkko edellä.

Palveluverkon tilojen tarkastelun yhteydessä olisi hyödyllistä huomioida myös se, miten ja mihin ja minkä toimintojen yhteyteen hyvinvointivointialueen liikkuvia palveluja aiotaan tuottaa. Tilat, palvelut ja liikkuvat palvelut muodostavat palvelujen verkoston, jossa tulee pyrkiä siihen, että palveluiden saavutettavuus on kokonaisuutena hyvä. Tilannetta, jossa tilat, pysyvät palvelut ja liikkuvat palvelut karsittaisiin kaikki samoista paikoista, tulee pystyä välttämään. Kerrannaisvaikutukset voivat olla suuria, mikäli palveluiden verkostoa ei tarkastella monialaisesti ja kokonaisuutena.

Hyvinvointialueen tilavuokrien tarkastelussa on tärkeä suhteuttaa vuokrien suuruutta niiden aikaansaamiin hyvinvointivaikutuksiin ja palveluiden vaikuttavuuteen. Esimerkiksi Justin pysäköintitalon vuokra on suurempi kuin Jokelan ja Kellokosken terveysasemien vuokrat. Kellokosken ja Jokelan terveysasemien hyvinvointivaikutukset ovat kuitenkin merkittävämmät kuin pysäköintilaitoksen. Tuusulan kunnan tilapalvelut ovat arvioineet Jokelan ja Kellokosken terveysasemien Jokelan ja Kellokosken terveysasemien ylläpidon pitkän tähtäimen suunnitelmia (PTS) sekä lyhyellä (1-5 v), keskipitkällä (5-10 v) että pitkällä (10 v-) tähtäimellä. Kiinteistöissä on vain vähän peruskorjaustarpeita tuleville vuosille, niiden vuokratasot ovat maltilliset ja niiden ennakoitua olevan maltillisia myös tulevaisuudessa. Jokelan sote-aseman kattava saneeraus ja laajennus toteutettiin vuonna 2001 ja tuleville vuosille 1-5 v ennakoitua kohdistuvan vain 50 000 € kunnostustarve (lähinnä valaisinten uusinta, lainsäädännöllinen vaatimus loisteputkien korvaamisesta). Kellokosken sote-aseman kattava saneeraus ja laajennus valmistui vuonna 2007 ja tuleville vuosille 1-5 v kohdistuu ainoastaan 30 000 € parannukset (jäähdytysten säädin ja valaisinten uusinta). Tuusulan kunnan on mahdollista neuvotella Jokelan ja Kellokosken sote-kiinteistöjen vuokrakuluissa (ei kuitenkaan muiden tilojen), mikäli hyvinvointialue tarjoaa vähintään osittaisia sosiaali- ja terveysasemapalveluita Jokelassa ja Kellokoskella. Pienten terveysasemien henkilöstön saatavuuteen ja pysyvyyteen liittyvät haasteet on mahdollista ratkaista ainakin osin luomalla terveysasemien toiminnalle selkeä tulevaisuusnäkyminen ja konsepti. Tarvittaessa on myös mahdollista tehdä yhteistyötä yksityisten palvelutuottajien kanssa Jokelan ja Kellokosken terveysasemien kehittämisessä.

Etelä-Tuusulaan Hyrylään sijoittuvan uuden hyvinvointikeskuksen toteuttaminen suunnitellussa aikataulussa on välttämätöntä alueen suuren ja nopeasti kasvavan väestömäärän, palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden sekä henkilöstön näkökulmasta. Nykyinen Hyrylän terveyskeskus on elinkaarensa päässä.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen joukkoliikenneverkostoa tulisi kehittää merkittävästi, mikäli sote-palveluiden saavutettavuus nojaa vahvasti julkisen liikenteen käyttöön. Joukkoliikenteen parantamisen kustannukset (jotta asukkaat pääsevät sote-palveluihin) jäävät kuitenkin kuntien maksettavaksi. Tuusulan kunnan kuntaosuus

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

HSL:n jäsenenä on jo nyt korkea eikä kunnalla ole mahdollisuutta kasvattaa HSL:n kuntaosuutta edelleen: päinvastoin kuntaosuuden on tarve laskea eikä palvelutarpeiden ole hyväksyttävää merkittävästi nousta.

Digipalvelut eivät ole kaikille saavutettavia palveluja ja hyvinvointialueen palveluiden tulee olla saavutettavia myös niille, joilla ei digiasioinnin mahdollisuutta. Muun muassa ikäihmisten joukossa on vielä pitkään henkilöitä, joille digitaaliset ratkaisut eivät korvaa läsnä olevaa palvelua. Tämä tulee huomioida palveluiden ja asiakasohjauksen siirtyessä enenevässä määrin verkkoon. Digineuvonnan tarve tulee kasvamaan, mikä on huomioitava yhtenä kuntien ja hyvinvointialueen yhdyspintana.

Hyvinvointialueohjelman mukaisesti sote-palveluiden saatavuutta halutaan parantaa ja tämä korostuu etenkin lasten, nuorten ja perheiden palveluissa tarpeiden kasvaessa. Lasten ja nuorten pahoinvointi on tunnistettu laajasti niin kunnissa kuin hyvinvointialueellakin ja myös tilastot tukevat tätä tilannetta.

Lasten ja perheiden varhaisen tuen näkökulmasta kunnan palvelut kuten varhaiskasvatus, perusopetus, lapsiperheiden palvelut ja nuorisopalvelut ovat ensiarvoisen tärkeitä hyvinvointialueen kumppaneita. Asiakasohjauksen näkökulmasta tulee yhteistyötä tiivistää näiden palveluiden kesken. Uudenlaisia toimintamalleja on mahdollista luoda mm. yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa eli tuoda esim. neuvolapalveluita päiväkoteihin eli sinne, missä lapset päivittäin ovat (vrt. kouluterveydenhoito ja opiskeluhuolto kouluissa). Lasten ja nuorten mielenterveyden hoitoketjujen toimivuus ja palvelujen saatavuus tulee olla hyvinvointialueen prioriteettina. Jalkautuvien palveluiden hyödyntäminen vaikuttavien interventioiden tekemiseksi on tarpeellista.

Kasvavalla alueella henkilöstön veto- ja pitovoima on tärkeää. Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden piirissä on ollut pitkään merkittävää vajetta mm. psykologien, terveydenhoitajien ja lääkäreiden saatavuudessa. Psykologien, terveydenhoitajien ja lääkäreiden saatavuuden haasteet ovat ensisijainen ratkaisua vaativa asia, jotta palveluiden saatavuus ja saavutettavuus asiakkaille voidaan taata. Lapset, nuoret ja perheiden pääseminen tuetumpien palveluiden ja erikoissairaanhoidon piiriin on merkittävästi heikentynyt ja hidastunut, ja tästä syystä peruspalveluiden piirissä on paljon tukea tarvitsevia lapsia, nuoria ja perheitä. Tämä kuormittaa peruspalveluita, koska näissä palveluissa ei ole vaadittavaa ammatillista erityisosaamista.

Lastensuojelussa on tunnistettu vaativan tason palveluiden tarpeen kasvua. Tiedottamiseen ja yhteistyön tekemiseen myös alueella toimivien vaativan tason yksityisten yksiköiden on panostettava sekä kunnan että hyvinvointialueen palveluissa. Vaativan tason yksityisten yksiköiden kautta kunnan ja hyvinvointialueen palveluiden piiriin tulee erityistukea tarvitsevia lapsia ja nuoria.

Kustannustehokkuus sekä tavoitteiden ja toiminnan arviointi

Hyvinvointialue haluaa panostaa matalan kynnyksen palveluihin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin. Ohjelmasta ei käy selvästi ilmi, mitä näillä tarkoitetaan. Jos näillä tarkoitetaan kunnan palveluja, niistä pitäisi sopia ja kuvata ohjausprosessit yhteistyössä kuntien ja hyvinvointialueen kesken. Kunnan hyvin toimivilla palveluilla (esim. liikunta- ja kulttuuripalvelut, lapsiperheiden palvelut, nuorisopalvelut,

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

varhaiskasvatus, perusopetus, asuminen jne.) on vaikutusta ohjelmassa mainittuun "virtaukseen". Ohjelmasta löytyy ainoastaan yksi maininta (s. 39) kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyöstä, ns. yhdyspintatyöstä. Tuusulan kunta esittää, että hyvinvointialueohjelmassa tunnistetaan ja kuvataan yhdyspintatyön mahdollisuuksia ohjelman mukaisten tavoitteiden saavuttamisessa. Yhteistyön tehostamisesta hyötyvät eniten kunnan asukkaat. Kuntien ja hyvinvointialueen kesken toimii jo lukuisia yhteistyöryhmiä, joten niiden huomioiminen ohjelmassa olisi suotavaa. Hyvinvointialueen ja kunnan yhdyspinnasta, työnjaosta, vastuista ja mahdollisista tehtävien siirroista on tärkeää keskustella ja sopia yhdessä kustannustehokkaimman ja ihmislähtöisimmän palvelun saavuttamiseksi.

Keusoten kuntoutuskeskuksen (Kiljavan sairaalan) osalta Tuusulan kunta toteaa, että Kiljavan sairaalan toiminnan jatkon turvaaminen on suotavaa ja tarkoituksenmukaista, mutta jatkoa on syytä arvioida palveluiden saavutettavuuden, henkilöstön saatavuuden, kokonaistalouden vaihtoehtojen näkökulmasta.

Tavoitteiden toteutumista tulee seurata tarkasti hyödyntäen erilaista, arjessa kertyvää ja kerättävää tutkittua tietoa. Toiminnan arvioinnissa tulee käyttää monipuolisia mittareita ja tavoitetasoja, kuten asiakastyytyvyyttä- ja kokemusta mittaavia indikaattoreita, suositteluindeksiä, elämänlaatua kuvaavaa indeksiä ja terveysindeksiä sekä henkilöstökyselyn tuloksia.

Hyvinvointialueen tavoitteita ja toimintaa ohjaa vahvasti lainsäädäntö. Lainsäädännön puitteissa tulee pysyä palveluun pääsyn ja laadun osalta. Valtion rahoituksen raameissa pysyminen ei saa heikentää palvelutasoa asukkaiden hyvinvoinnin kustannuksella.

Henkilöstöohjelma

Henkilöstöohjelma on hyvinvointialueohjelman osa, jota tukevat koulutus-, työhyvinvointi-, sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat. Tärkeä tavoite on avoin ja yhdenvertainen henkilöstöpolitiikka, joka perustuu hyvinvointialueen strategiaan sekä arvoihin, joita ovat ihmislähtöisyys, yhteistyö ja vaikuttavuus.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen henkilöstöohjelmallinen tavoite on, että työyhteisöt toimivat yhteisöohjautuvasti tavoitteena asiakas- ja työntekijäkokemuksen sekä tuloksellisuuden ja tuottavuuden parantuminen. Vaikuttavien palveluiden tuottamiseksi hyödynnetään henkilöstön osaamista ja organisaation kyvykkyyttä, jonka tavoitteena on moniammatillisen yhteistyön kautta syntyvä sujuva palvelu- ja asiakaskokemus.

Tuusulan kunta toteaa, että vaikuttavan HYTE-työn edellytyksenä on, että yhteisöohjautuvuutta rakennetaan yli organisaatorajojen yhdessä hyvinvointialueen kuntien ja muiden HYTE-toimijoiden kanssa. Näin on mahdollista kehittää organisaatoriippumatonta ja vaikuttavaa asiakaskokemusta ja samalla hyödyntää työyhteisöjen kyvykkyyttä toimijasta riippumatta.

Tuusulan kunta toteaa myös, että henkilöstön saatavuudesta ja pysyvyydestä kilpailtaessa lyhyet työmatkat ja toimivat lähipalvelut ovat tärkeä vetovoimatekijä. Hyvinvointialueen henkilöstöetujen pakissa tulisikin työsuhteasuntojen ja muiden kannusteiden avulla tarjota mahdollisuutta asua lähellä omaa työpistettä.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

Lähiasuminen on myös vastuullisuusteko vähentäen työmatkoista aiheutuvaa ympäristökuormitusta, minkä lisäksi lähiasumisella on positiivisia vaikutuksia hyvinvointialueen kuntien elinvoimaan ja verokertymään.

Hyvinvointialueen tulee olla veto- ja pitovoimainen työnantaja, jotta se saa täytettyä esimerkiksi Hyrylän terveysaseman lääkärin, psykologien ja terveydenhoitajien avoinna olevat paikat. Kuntien tarjoamalla matalan kynnyksen ennaltaehkäisevillä palveluilla ei voi pitkällä tähtäimellä kannatella asiakkaita.

Ehdotus

Esittelijä: Heidi Hagman, kehittämispäällikkö

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta päättää

- ehdottaa kunnanhallitukselle, että kunnanhallitus päättää antaa asiaselostuksen mukaisen lausunnon hyvinvointialueohjelman luonnoksesta
- tarkastaa ja hyväksyä pöytäkirjan kokouksessa.

Päätös

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta päätti

- ehdottaa kunnanhallitukselle, että kunnanhallitus päättää antaa asiaselostuksen mukaisen lausunnon hyvinvointialueohjelman luonnoksesta. Lisäksi lautakunta päätti korostaa seuraavia asioita hyvinvointialueohjelmaluonnoksessa
 - Hyvinvointialueohjelmaluonnoksessa korostetaan asiakaslähtöisyyttä, mutta se on kirjoitettu resurssilähtöisesti.
 - Vammaiset ihmiset puuttuvat ohjelmasta kokonaan, vaikka heillä on paljon subjektiivisia oikeuksia. Palveluiden myöntäminen lähtökohtaisesti määräaikaisina palveluina ei voi olla lähtökohtana kaikille asiakkaille, sillä osalla palveluiden tarve on pysyvä.
 - Järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö nostettava ohjelmaan. Hyvinvointialueen kumppanuussopimukset järjestöjen kanssa ovat tärkeitä palveluvirtauksiin vaikuttamisen ja kustannussäästöjen osalta.
 - Asumispalveluiden vähentäminen haastavaa ikäihmisten määrän kasvaessa ja palvelutarpeen säilyessä. Yhteisöllisen asuminen osalta tulisi määrittää toteutuksen aikajana ja -arvio.
 - Lapsivaikutusten arvioinnin rinnalla myös ikävaikutusten ja vammaisvaikutusten arviointi on keskeistä.
 - Kuntoutuksen merkitystä tulee korostaa, jotta ikäihmiset pärjäävät kotona pidempään ja resursseja säästyy. Kuntoutuspalveluiden saatavuus on tärkeämpää kuin seinät.
 - Omaishoidon hyvä järjestäminen on keskeistä.
 - Osallisuuden kokemuksen varmistaminen on keskeistä.
 - Palveluiden tasapuolisuuteen on panostettava nykyistä enemmän.
 - Kuntien kasvusuuntien tunnistaminen on keskeistä (esim. Rykmentinpuisto). Tulevien vuosien väestönkasvu painottuu Järvenpään keskustaan, Hyrylään, Jokelaan ja Kellokoskelle ja tämä tulisi huomioida palveluverkkopäätöksissä.
 - Sote-asetat nähdään tulevaisuudessa hyvinvointialueiden, kuntien, järjestöjen ja yritysten monipalvelupisteinä.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

- Työntekemisen muotojen moninaisuus ja työnkuvien jousto tärkeää. Keusoten osaava henkilöstö saa mielellään asua ja maksaa veronsa alueen kuntiin. Yhteistyö Keusoten ja kuntien kanssa keskeistä tässäkin asiassa.
- Vahva kehittämisote sekä tutkimus- ja kehittämistoiminta tärkeää hyvinvointialueen toiminnassa. Kehittämistyössä tulee mennä palvelut ja asiakkaat edellä, ei seinät edellä.
- Hyvinvointialueen palveluita on ohjattava kuntarajojen yli ja kaikkia on palveltava tasapuolisesti. Massojen ohjaaminen ja häiriövirtauksen poistaminen on keskeistä.
- Työttömät ja heidän palveluidensa turvaamisen merkitys korostuu TE25-muutoksen yhteydessä. Monialaiseen yhteispalveluun ja niiden tilakysymyksiin ja palveluiden saatavuuteen tulee kiinnittää huomiota.

- tarkastaa ja hyväksyä pöytäkirjan kokouksessa.

Kunnanhallitus, 14.08.2023, § 309

Valmistelija / lisätiedot:

Heidi Hagman, Laura Knuutila, Mika Savola, Tiina Simons, Markku Vehmas, Pirjo Siren, Katja Elo

heidi.hagman@tuusula.fi, laura.knuutila@tuusula.fi, mika.savola@tuusula.fi, tiina.simons@tuusula.fi, markku.vehmas@tuusula.fi, pirjo.siren@tuusula.fi, katja.elo@tuusula.fi

kehittämispäällikkö, maahanmuutto- ja työllisyysasioiden päällikkö, kiinteistönhoitopäällikkö, sivistysjohtaja, vs.kansliapäällikkö, kuntakehitysjohtaja, kehittämispäällikkö

Liitteet

1 Keski-Uudenmaan hyvinvointialue, Hyvinvointialueohjelma 2024-2025, khall 14.8.2023

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen hyvinvointialueohjelma

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen hyvinvointialueohjelma on tehty vuosille 2024–2025 linkittyen hyvinvointialueen strategiaan ja palvelustrategiaan.

Hyvinvointialueohjelman päätavoitteena on turvata asukkaiden tarpeita vastaavat, kustannustehokkaat ja vaikuttavat sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelut. Taloudellisten tavoitteiden lisäksi ohjelmalla pyritään yhtenäistämään hyvinvointialueen toimintaa yli palvelualueiden ulottuvien, sujuvien palveluketjujen muodossa.

Ohjelmassa korostuu neljä pääteemaa:

1. Kysyntään vaikuttaminen
2. Virtaukseen vaikuttaminen
3. Tuotantorakenteeseen vaikuttaminen
4. Työilmapiiriin ja -olosuhteisiin vaikuttaminen

Hyvinvointialueohjelman toteutuminen ja siinä onnistuminen on kiinni pitkälti henkilöstön saatavuudesta. Nykyisen kaltaista palveluiden verkostoa ei kyetä ylläpitämään nykyisillä resursseilla ja osoitetulla rahoituksella. Väestön ikääntyminen

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

kasvattaa nopeasti palvelutarvetta ja luo painetta siirtää resursointia nykyistä enemmän ikääntyneiden palveluiden toteuttamiseksi.

Hyvinvointialueohjelma painottaa palveluiden saatavuuden parantamista häiriökysynnän alentamiseksi. Tähän pyritään pääosin kehittämällä digitaalisia palveluita sekä perustamalla digipalvelukeskus. Varsinaisia säästöjä pyritään saamaan aikaan laajentamalla nykyinen asiakasohjaus kattamaan myös terveyspalvelut. Asiakasohjauksessa käytössä olevia työvälineitä kehitetään siten, että asiakkaiden palvelutarpeiden tunnistaminen ja optimointi on nykyistä merkittävästi tehokkaampaa.

Palvelurakenteen keventämistä jatketaan ikäihmisten ja vammaisten palveluissa, huomioiden kuitenkin ikääntyneen väestön palvelutarpeen kasvun vaikutus palvelutuotantoon tulevaisuudessa. Tarvittava toiminnan sopeutus saadaan aikaan panostamalla vahvasti kehittämiseen (Kestävän kasvun RRP2 -kokonaisuus), laajojen konkreettisten säästöleikkausten sijaan.

Hyvinvointialueohjelman tarkentuneen arvion mukaan talouden vuotuinen tasapainottamistarve on noin 80 miljoonaa euroa. Käytännössä sopeuttamistarve on vuositasolla palveluostoineen noin -10-15 prosenttia Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen oman toiminnan kuluista.

Hyvinvointialueohjelman viitekehyksenä ja toiminnan periaatteena toimii neljä lähtökohtaa:

1. Toiminta sopeutetaan annettuun rahoituskehykseen pääosin toiminnan kehittämisen kautta, suorien säästöjen sijaan

2. Hyvinvointialueohjelma koostuu neljästä kärjestä, joille kullekin on nimetty vastuuhenkilö

a. Kysyntään vaikuttaminen

b. Virtaukseen vaikuttaminen

c. Tuotantorakenteeseen vaikuttaminen

d. Työilmapiiriin ja -olosuhteisiin vaikuttaminen

3. Henkilöstöohjelma koostuu neljästä periaatteesta

4. Palveluiden verkosto koostuu yhdeksästä (9) periaatteesta

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen asukkaiden näkökulmasta tulevat muutokset kietoutuvat tiukasti arvopohjan ympärille. Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen keskeiset arvot ovat ihmislähtöisyys, yhteistyö sekä vaikuttavuus. Arvojen pohjalta tunnistetut muutokset on kiteytetty viiden eri teeman alle.

Palveluvalikoimaan ja -tarpeeseen liittyvät laajenevat digipalvelut sekä tarpeen mukaiset palvelut. Lähtökohtana on, että digipalveluiden käyttömahdollisuudet laajenevat merkittävästi nykyisestä sekä laaja-alainen asiakasohjaus ohjaa optimaalisemmin palveluihin. Lisäksi parannetaan palveluiden saavutettavuutta ja saatavuutta, jonka ytimessä on jonottomat toimintamallit. Neljäs muutoksen alue on

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

palveluiden verkoston monipuolistuminen ja tiivistyminen. Tavoitteena on, että nykyinen fyysinen palveluverkko tiivistyy, mutta silti kattaa laajan joukon palveluita. Viides teema on sujuva asiointi, jota tukee laajennettu asiakasohjaus. Toimintaa tullaan siis optimoimaan ja muuttamaan paremmin arvoja vastaaviksi.

Tulevia muutoksia on tunnistettu myös henkilöstön näkökulmasta Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen arvojen mukaisesti. Muutokset jakautuvat kuuden teeman alle ja tähtäävät samaan päämäärään asukkaan näkökulmasta tapahtuvien muutosten kanssa.

Arjessa tapahtuvassa kestävässä kehittämisessä kulminoituu palvelurajat ylittävä kehittäminen ja ennakoluuloton optimointi. Asiakasohjauksen laajeneminen puolestaan koskee etenkin asiakasohjauksen laajenemista terveystalouteen, mutta myös uusia työvälineitä sekä yleisesti ohjausprosessin sujuvoittamista. Digipalvelukeskuksen käynnistymisen myötä voidaan tukea laajenevia digipalveluita. Resurssilähtöinen palveluiden verkoston suunnittelu tukee niin henkilöstöä kuin laadukasta palveluiden tuottamista. Toisaalta henkilöstöön tulee vaikuttamaan myös toimintatapojen muuttaminen optimaalisempaan ja arvojen mukaisempaan työskentelyyn. Viimeisenä teemana, erityisesti henkilöstöön vaikuttavana, on henkilöstöetujen parantaminen, jolla halutaan osoittaa hyvinvointialueen olevan haluttu ja luotettava työnantaja ja sen myötä toteuttaa henkilöstöön liittyvää kehitystyötä.

Hyvinvointialueen tavoitteena on parantaa palveluiden saatavuutta, helpottaa arkea ja rakentaa haluttua työpaikkaa vuoteen 2026 mennessä. Hyvinvointialueohjelma pyrkii uudistamaan vakiintunutta palveluiden verkostoa, tuomaan työaikaa työntekijälle sekä tasapainottamaan taloutta.

Tulevat sopeutustoimet toteutetaan niin palveluiden saatavuuden kuin tarkoituksenmukaisuuden näkökulmista. Säästöt pyritään pääosin hakemaan yhteensovitettuja palveluita käyttävien palvelupakettien optimoinnin kautta (10 % käyttöä 80 % rahoista). Terveystalouden vastaanottopalveluiden saatavuutta sekä digipalveluita parannetaan nykyisestä merkittävästi (90 % väestöstä käyttää pääasiassa vain vastaanottopalveluita). Panostus terveystalouteen vähentää palveluiden häiriökäyttöä ja vapauttaa ammattihenkilöstön työaikaa muuhun työhön.

Tuusulan kunnan lausunto

Lausunnon valmisteluajataulu ja verkkokyselyyn vastaamisen aikataulu on ollut erittäin haastava kuntien ja asukkaiden näkökulmasta. Lausuntopyyntö saapui kuntiin 22.6. alkuillasta, ja lausuntojen määräaika on 15.8. Lausuntojen valmistelu ja käsittely ajoittui kunnissa kesälomakaudelle, jolloin yhteinen keskustelu sekä viranhaltijoiden että luottamustoimielinten osalta jäi ohueksi. Tuusulassa lautakunnat olivat pakotettuja ylimääräisiin kokouksiin voidakseen lausua asiassa ennen kunnanhallituksen käsittelyä. Osalla lautakunnista ja (lakisääteisillä) vaikuttamistoimielimillä (ikäihmiset, vammaiset, lapset ja perheet, nuorisoyhteisöt) kunnissa ja hyvinvointialueella ei ollut lainkaan mahdollisuutta käsitellä lausuntoja ja lausua oman viiteryhmänsä näkökulmasta. Ohjelmaluonnoksen osalta on vaikea arvioida tosiasiallista asukkaiden osallisuutta ohjelman valmisteluun. Infotilaisuudet ja kyselyt eivät korvaa kasvokkaista dialogia asukkaiden kanssa, joka olisi ollut mahdollista

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

toteuttaa, mikäli käsittelyaikaa olisi ollut enemmän ja se ei olisi ajoittunut kesälomakauteen. Kuntatoimijoiden osallistuminen ohjelman laadintaan on ollut ohutta. Valmistelussa olisi voinut hyödyntää esim. olemassa olevia lukuisia yhdyspintaryhmiä paremmin.

Hyvinvointialueohjelman tavoitteiden mukaan palveluiden tuottamisessa keskitytään varmistamaan etenkin asiakaslähtöisyyden, laadun ja vaikuttavuuden, saavutettavuuden sekä kustannustehokkuuden toteutuminen mahdollisimman hyvin. Lisäksi ohjelmassa painotetaan matalan kynnyksen sekä ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen palveluita. Tuusulan kunta pitää esitettyjä tavoitteita hyvinä. Ohjelman tavoitteet ja ehdotetut toimenpiteet ovat kuitenkin osin ristiriidassa ja hieman epäselväksi jää, miten hyvin näihin tavoitteisiin loppujen lopuksi päästään ja saavutetaanko laskennalliset säästöt esityksen mukaan. Toisaalta hyvinvointialue on saanut merkittävän määrän (11 M€) valtion rahoitusta kehittämistyöhön asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ohessa Tuusulan kunnan huomioita hyvinvointialueohjelman tavoitteisiin:

Asiakaslähtöisyys

Hyvinvointialueohjelman keskiössä on asiakaslähtöisyys. Asiakaslähtöisyydelle tulisi ohjelmassa ja hyvinvointialueen toiminnassa asettaa nykyistä selkeämmät tavoitteet sekä arvioida asiakaslähtöisyyden nyky- ja tavoitetilaa. Tämän jälkeen tulisi laatia selkeät askeleet tavoitteen saavuttamiseksi.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen kunnista useimmat ovat kasvukuntia. 40 500 asukkaan Tuusulassa väestönkasvu on ollut viime vuodet erittäin voimakasta. Väestönkasvu painottuu 25-44 -vuotiaisiin ja heidän alaikäisiin lapsiinsa. Väestönkasvu kertoo alueen pito- ja vetovoimaisuudesta, mihin vaikuttaa paljon myös hyvinvointi- ja terveystalouden laatu, saatavuus ja saavutettavuus. Hyvinvointialueen palveluiden verkoston arviointia ja palveluverkkopäätöksiä tulisikin tehdä olemassa olevaan väestöpohjaan ja ajantasaisiin väestösuunnitteisiin pohjautuen.

Väestön ikääntyessä palvelutarjonnan painopistettä viedään ikäihmisten palveluihin. On kuitenkin huomattava, että Tuusulan muuttovoiton painottuessa 25-44 -vuotiaisiin ja heidän alle 15-vuotiaisiin lapsiinsa, on kyettävä tarjoamaan niin matalan kynnyksen ennaltaehkäiseviä palveluita kuin tuetumpia palveluita hyvinvointialueen lapsille, nuorille ja lapsiperheille. Sekä kunnalla että hyvinvointialueella painopiste on matalan kynnyksen palvelutarjonnassa, ja tässä sujuva yhteistyö kunnan ja hyvinvointialueen välillä on keskeistä. Asiakkaiden kohtaaminen varhaisessa vaiheessa tutuissa ympäristöissä on tehokas keino ennaltaehkäisevien palveluiden tarjoamiseksi. On kuitenkin huolehdittava, että tuetumpia palveluita on tarjolla tarvetta vastaavasti.

Asiakaslähtöisyyden toteuttamisessa kunnan ja hyvinvointialueen työntekijöiden yhteistyö ja tiedon välittäminen on keskeistä. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen näkökulmasta ohjautuminen hyvinvointialueen palveluihin on haastavaa, eikä palveluja ole ollut saatavilla. Asioiden pitkittyminen ja tilanteiden kärjistyminen vaativat lopulta runsaasti raskaiden palveluiden tarjoamista. Tällaisissa tilanteissa asiakaslähtöisyyden ja asiakkaan tarpeen mukaisen toiminnan tavoitetta ei saavuteta, kustannusvaikutukset ovat suuria. Onnistumisen kannalta keskeistä on riittävä

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

palvelutarjonta ja yhteistyön tekeminen esimerkiksi varhaiskasvatus- ja opetushenkilöstön kanssa. Uudet toimintatavat on kyettävä jalkauttamaan sekä hyvinvointialueen että kunnan henkilöstölle. Kunnan työntekijät toimivat usein palveluihin ohjaavassa roolissa, joten hyvinvointialueen palveluohjauksen toimintatapojen sujuvuuteen ja tehokkuuteen on syytä kiinnittää huomiota. Palveluohjauksen tulee toimia myös siinä tilanteessa, kun asiakas palaa tuetummista palveluista takaisin peruspalveluiden pariin.

Ikäihmisten määrän absoluuttinen ja suhteellinen kasvu ennakoi väistämättä tarvetta kehittää erilaisia asumista tukevia ratkaisuja ja kevyempiä palvelumuotoja. Ohjelmassa on tähän esitetty ratkaisuna mm. siirtymistä raskaammasta ympärivuorokautisesta asumispalvelusta kevyempään yhteisölliseen asumiseen. Tavoite on tärkeä, mutta siirtymän aikataulu on haasteellinen. Yhteisöllinen asuminen edellyttää ikäihmisiltä parempaa toimintakykyä kuin ympärivuorokautinen asuminen. Hyvinvointialueella tulee varautua asumista tukevien palvelujen kuten kotihoidon tarjoamiseen myös ilta- ja yöaikaan. Ikäihmisten toimintakyvyn ylläpitämiseen tulee panostaa yhteistyössä hyvinvointialueella, kunnissa, järjestöissä kuullen ja ottaen mukaan asukkaita. Painopisteen muutos lisää myös odotuksia kuntien ja järjestöjen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä kohtaan ja edellyttää kunnilta lisäpanostuksia ja resursointia. Tämä on tärkeä tunnistaa niin hyvinvointialueilla kuin kunnissa sekä luoda erilaisia yhteistyörakenteita ja kumppanuuksia tarpeisiin perustuen.

Ikäihmisten asumisen uudiskannan sisällön suunnittelussa tarvitaan tiivistä ja aktiivista yhteistyötä hyvinvointialueen ja kunnan kesken, jotta uudet asumisen ratkaisut vastaavat tulevaisuuden tarpeisiin. Ikääntyneiden huomioiminen asuinalueiden suunnittelussa edellyttää yhteistyötä kuntien, vaikuttamistoimielinten, asukkaiden sekä yritysten ja järjestöjen kanssa. Ennakointi on erittäin olennaista ja tätä yhteistyötä onkin tiivistetty kuntien ja hyvinvointialueen kanssa. Hyvinvointialueen ja kuntien yhdyspinnalla tuleekin arvioida nykyisten rakenteiden riittävyys yhdyskuntarakenteen suunnittelun kysymyksissä ja poikkihallinnollisessa yhteistyössä.

Laatu ja vaikuttavuus

Hyvinvointialueohjelmaluonnoksessa todetaan, että ohjelman vaikutusarviointi toteutetaan vaiheittain toimenpiteiden tarkentuessa. Luonnosversioon on vaikutuksia arvioitu yleisellä tasolla. Toimeenpanovaiheessa tehdään erilliset vaikutusten arvioinnit yksittäisille toimenpiteille. Vaikutusten arvioinnin avulla arvioidaan, miten hyvinvointialueohjelma vaikuttaa hyvinvointialueen lakisääteisten vastuiden toteutumiseen sekä sen talouteen ja palveluihin.

Tuusulan kunta toteaa, että moninäkökulmaiset vaikutusten arvioinnit (vaikutukset ihmisiin, palveluiden saavutettavuuteen, ympäristöön, organisaatioon, talouteen, elinkeinoihin, strategiaan jne.) tulee tehdä ennen päätöksentekoa. Vaikutusarvioinneissa on hyvä korostaa vaikutuksia ihmisiin eli eri-ikäisiin palvelujen käyttäjiin talousvaikutusten ohella. Lapsivaikutusten arviointi on keskeinen osa

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

ennakkovaikutusten arviointia palveluiden muuttuessa. Sosiaali- ja terveystalouden saatavuudella ja laadulla on merkitystä kunnan veto- ja pitovoimaan, joten tämäkin näkökulmaa tulee vaikutusarvioinneissa huomioida.

Ohjelmassa vaikuttavuutta tavoitellaan useilla keinoin, myös vähentämällä tunnistettuja asiakkuuksia ikäihmisten, mutta myös lasten, nuorten ja perheiden segmentissä. On ymmärrettävää, että säästöjä haetaan vaikuttamalla virtaukseen, yhtenä keinona ohjata asiakkaita kevyempien palveluiden ääreen, esimerkiksi 3. sektorille. Asiakkuuksien vähentämisen tavoittelulla voi olla myös epätoivottuja pitkäaikaisia seurauksia: palveluihin hakeutuminen vaikeutuu ja ongelma, joka olisi voitu hoitaa aiemmin helpomman hakeutumisen avulla halvemmalla, voi pitkittyä tai syventyä, jolloin hoito on myös kalliimpaa. Näin esimerkiksi erityisryhmien kohdalla, kuten osatyökykyiset, pitkäaikaistyöttömät ja alle 30- vuotiaat nuoret aikuiset, myös lasten ja nuorten pääsy tuettujen palveluiden piiriin. Erityisryhmien hoitoonohjauksessa ja ongelmien ennaltaehkäisyssä tiivis yhteistyö kuntien, kolmannen sektorin ja valtion organisaatioiden kesken on merkittävä asia hoitopolun tehostamisessa. Yhteistyön merkitys ja paikat tulee tunnistaa tarkasti ja niihin kannattaa panostaa myös tulevaisuudessa. Sosiaali- ja terveystalouden kokonaisuudessa tulee huomioida myös kohtaavien sosiaalipalveluiden saatavuus ja saavutettavuus. Tärkeää on tunnistaa ne asiakasryhmät, joille palveluita tulee tarjota kohtaavana palveluna ja lähipalveluna. Lähipalveluiden ja kohtaavien palveluiden merkitys korostuu, mitä heikommassa asemassa asiakas on.

Matalan kynnykset palvelut ovat sekä kunnassa että hyvinvointialueella prioriteettina, ja tässä riskinä voidaan todeta, se, että kevyemmissä palveluissa ei voida auttaa niitä asiakkaita, jotka aidosti tarvitsevat sosiaali- tai terveydenhuollon palveluita. Tällöin pääsy tuettujen palveluiden piiriin heikkenee tai kestää pidempään. On kuitenkin hyvä asia, että ohjelmassa on tunnistettu asiakkuuksien vähentämisen vastapainoksi asiakasohjauksen kehittämistä mielenterveys- ja päihdehäiriöisten nuorten ja nuorten aikuisten hoitoonohjauksen tueksi.

Työikäisten, erityistarpeisten asukkaiden (kuten osatyökykyiset henkilöt sekä pitkäaikaistyöttömien osalta) ohjelma ei tarjoa parannusta tämänhetkiseen heikkoon hoidon saatavuuteen. Toiveeksi jää, että näidenkin ryhmien tilanne vaikuttavan hoidon sekä hoitoketjujen osalta pystyttäisiin huomioimaan asiakasohjauksen kokonaisuudistuksessa. Työkyvyn mahdollinen palautuminen edes jokseenkin oikea-aikaisesti saatavan hoidon ja näiden ryhmien ongelmatiikkaan perehtyneen erityisosaamisen avulla on yksilön, kunnan mutta myös yhteiskunnan kannalta varsin tehokas ja vaikuttava asia.

Saavutettavuus

Hyvinvointialueohjelman tavoitteisiin on kirjattu palveluiden saavutettavuuden parantaminen. Ohjelman visioimien muutosten vaikutus palveluiden saavutettavuuteen on osin päinvastainen. Hyvinvointialueohjelmasta puuttuu näkymä liikkuviin ja kotiin vietäviin palveluihin. Palveluiden saavutettavuutta ei voi myöskään suunnitella autoa käyttävien tai digiasioinnin ehdoilla.

Hyvinvointialueen palveluiden on oltava saavutettavia myös heille, joilla ei ole mahdollisuutta oman auton käyttöön. Jokelan ja Kellokosken terveysasemien jatkon

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

turvaaminen on keskeistä Tuusulan kunnan näkökulmasta. Hyvinvointialueen tulisi ensin toteuttaa "seiniä" korvaavat palvelut kuten liikkuvat palvelut ja digipalvelut ennen kuin palveluverkkoon suunnitellut toimipisteiden mahdolliset lakkautukset toteutuvat. Liikkuvat palvelut tulee toteuttaa siten, että niitä on tarjolla laajemmin kuin yhdessä paikassa laajaa hyvinvointialuetta. Esimerkiksi avoimessa varhaiskasvatuksessa liikkuvia palveluita tarjotaan vain yhteen kohtaamispaikkaan. Liikkuvista palveluista onnistunut ratkaisu on esimerkiksi hammashoito kouluissa.

Mikäli hyvinvointialueen suunnitelmat harvenevasta palveluverkosta toteutuisivat, tulisi jäljelle jäävien toimipisteiden kapasiteetin olla riittävä ja palveluiden saavutettavia kaikille asukkaille. Jos esimerkiksi Jokelan ja Kellokosken sosiaali- ja terveysasemien asiakkaat eivät saisi palveluja omalta kylältä, olisi heitä lähimmät sote-palvelut Hyvinkäällä ja Järvenpäässä. Tällöin huoleksi tulisi näiden toimipisteiden palvelukapasiteetin riittävyys. Mikäli Jokelan ja Kellokosken nykyisillä sote-aseilla ei ole mahdollista tarjota koko sote-palveluvalikoimaa kaikkina arkipäivinä, olisi karsitumpi palveluvalikoima ja rajoitettu aukiolo parempia vaihtoehtoja, kuin ei palvelua lainkaan. Toisaalta toimipisteiden asiakaskunnan laajentuminen voi tuoda myös kehittämisen mahdollisuuksia. Tiloista saatavien säästöjen tarkastelu on järkevää, mutta kehittämistyötä on syytä tehdä asukkaiden palvelut edellä, ei palveluverkko edellä.

Palveluverkon tilojen tarkastelun yhteydessä olisi hyödyllistä huomioida myös se, miten ja mihin ja minkä toimintojen yhteyteen hyvinvointialueen liikkuvia palveluja aiotaan tuottaa. Tilat, palvelut ja liikkuvat palvelut muodostavat palvelujen verkoston, jossa tulee pyrkiä siihen, että palveluiden saavutettavuus on kokonaisuutena hyvä. Tilannetta, jossa tilat, pysyvät palvelut ja liikkuvat palvelut karsittaisiin kaikki samoista paikoista, tulee pystyä välttämään. Kerrannaisvaikutukset voivat olla suuria, mikäli palveluiden verkostoa ei tarkastella monialaisesti ja kokonaisuutena.

Hyvinvointialueen tilavuokrien tarkastelussa on tärkeä suhteuttaa vuokrien suuruutta niiden aikaansaamiin hyvinvointivaikutuksiin ja palveluiden vaikuttavuuteen. Esimerkiksi Justin pysäköintitalon vuokra on suurempi kuin Jokelan ja Kellokosken terveysasemien vuokrat. Kellokosken ja Jokelan terveysasemien hyvinvointivaikutukset ovat kuitenkin merkittävämmät kuin pysäköintilaitoksen. Tuusulan kunnan tilapalvelut ovat arvioineet Jokelan ja Kellokosken terveysasemien Jokelan ja Kellokosken terveysasemien ylläpidon pitkän tähtäimen suunnitelmia (PTS) sekä lyhyellä (1-5 v), keskipitkällä (5-10 v) että pitkällä (10 v-) tähtäimellä. Kiinteistöissä on vain vähän peruskorjaustarpeita tuleville vuosille, niiden vuokratasot ovat maltilliset ja niiden ennakoitua olevan maltillisia myös tulevaisuudessa. Jokelan sote-aseman kattava saneeraus ja laajennus toteutettiin vuonna 2001 ja tuleville vuosille 1-5 v ennakoituaan kohdistuvan vain 50 000 € kunnostustarve (lähinnä valaisinten uusinta, lainsäädännöllinen vaatimus loisteputkien korvaamisesta). Kellokosken sote-aseman kattava saneeraus ja laajennus valmistui vuonna 2007 ja tuleville vuosille 1-5 v kohdistuu ainoastaan 30 000 € parannukset (jäähdytysten säädin ja valaisinten uusinta). Tuusulan kunnan on mahdollista neuvotella Jokelan ja Kellokosken sote-kiinteistöjen vuokrakuluissa (ei kuitenkaan muiden tilojen), mikäli hyvinvointialue tarjoaa vähintään osittaisia sosiaali- ja terveysasemapalveluita Jokelassa ja Kellokoskella. Pienten terveysasemien henkilöstön saatavuuteen ja pysyvyyteen liittyvät haasteet on mahdollista ratkaista ainakin osin luomalla terveysasemien

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

toiminnalle selkeä tulevaisuusnäkymä ja konsepti. Tarvittaessa on myös mahdollista tehdä yhteistyötä yksityisten palvelutuottajien kanssa Jokelan ja Kellokosken terveysasemien kehittämisessä.

Etelä-Tuusulaan Hyrylään sijoittuvan uuden hyvinvointikeskuksen toteuttaminen suunnitellussa aikataulussa on välttämätöntä alueen suuren ja nopeasti kasvavan väestömäärän, palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden sekä henkilöstön näkökulmasta. Nykyinen Hyrylän terveyskeskus on elinkaarensa päässä.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen joukkoliikenneverkostoa tulisi kehittää merkittävästi, mikäli sote-palveluiden saavutettavuus nojaa vahvasti julkisen liikenteen käyttöön. Joukkoliikenteen parantamisen kustannukset (jotta asukkaat pääsevät sote-palveluihin) jäävät kuitenkin kuntien maksettavaksi. Tuusulan kunnan kuntaosuus HSL:n jäsenenä on jo nyt korkea eikä kunnalla ole mahdollisuutta kasvattaa HSL:n kuntaosuutta edelleen: päinvastoin kuntaosuuden on tarve laskea eikä palvelutarpeiden ole hyväksyttävää merkittävästi nousta.

Digipalvelut eivät ole kaikille saavutettavia palveluja ja hyvinvointialueen palveluiden tulee olla saavutettavia myös niille, joilla ei digiasioinnin mahdollisuutta. Muun muassa ikäihmisten joukossa on vielä pitkään henkilöitä, joille digitaaliset ratkaisut eivät korvaa läsnä olevaa palvelua. Tämä tulee huomioida palveluiden ja asiakasohjauksen siirtyessä enenevässä määrin verkkoon. Digineuvonnan tarve tulee kasvamaan, mikä on huomioitava yhtenä kuntien ja hyvinvointialueen yhdyspintana.

Hyvinvointialueohjelman mukaisesti sote-palveluiden saatavuutta halutaan parantaa ja tämä korostuu etenkin lasten, nuorten ja perheiden palveluissa tarpeiden kasvaessa. Lasten ja nuorten pahoinvointi on tunnistettu laajasti niin kunnissa kuin hyvinvointialueellakin ja myös tilastot tukevat tätä tilannetta.

Lasten ja perheiden varhaisen tuen näkökulmasta kunnan palvelut kuten varhaiskasvatus, perusopetus, lapsiperheiden palvelut ja nuorisopalvelut ovat ensiarvoisen tärkeitä hyvinvointialueen kumppaneita. Asiakasohjauksen näkökulmasta tulee yhteistyötä tiivistää näiden palveluiden kesken. Uudenlaisia toimintamalleja on mahdollista luoda mm. yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa eli tuoda esim. neuvolapalveluita päiväkoteihin eli sinne, missä lapset päivittäin ovat (vrt. kouluterveydenhoito ja opiskeluhoito kouluissa). Lasten ja nuorten mielenterveyden hoitoketjujen toimivuus ja palvelujen saatavuus tulee olla hyvinvointialueen prioriteettina. Jalkautuvien palveluiden hyödyntäminen vaikuttavien interventioiden tekemiseksi on tarpeellista.

Kasvavalla alueella henkilöstön veto- ja pitovoima on tärkeää. Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden piirissä on ollut pitkään merkittävää vajetta mm. psykologien, terveydenhoitajien ja lääkäreiden saatavuudessa. Psykologien, terveydenhoitajien ja lääkäreiden saatavuuden haasteet ovat ensisijainen ratkaisua vaativa asia, jotta palveluiden saatavuus ja saavutettavuus asiakkaille voidaan taata. Lapset, nuoret ja perheiden pääseminen tuetumpien palveluiden ja erikoissairaanhoidon piiriin on merkittävästi heikentynyt ja hidastunut, ja tästä syystä peruspalveluiden piirissä on paljon tukea tarvitsevia lapsia, nuoria ja perheitä. Tämä kuormittaa peruspalveluita, koska näissä palveluissa ei ole vaadittavaa ammatillista erityisosaamista.

Lastensuojelussa on tunnistettu vaativan tason palveluiden tarpeen kasvua. Tiedottamiseen ja yhteistyön tekemiseen myös alueella toimivien vaativan tason

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

yksityisten yksiköiden on panostettava sekä kunnan että hyvinvointialueen palveluissa. Vaativan tason yksityisten yksiköiden kautta kunnan ja hyvinvointialueen palveluiden piiriin tulee erityistukea tarvitsevia lapsia ja nuoria.

Kustannustehokkuus sekä tavoitteiden ja toiminnan arviointi

Hyvinvointialue haluaa panostaa matalan kynnyksen palveluihin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin. Ohjelmasta ei käy selvästi ilmi, mitä näillä tarkoitetaan. Jos näillä tarkoitetaan kunnan palveluja, niistä pitäisi sopia ja kuvata ohjausprosessit yhteistyössä kuntien ja hyvinvointialueen kesken. Kunnan hyvin toimivilla palveluilla (esim. liikunta- ja kulttuuripalvelut, lapsiperheiden palvelut, nuorisopalvelut, varhaiskasvatus, perusopetus, asuminen jne.) on vaikutusta ohjelmassa mainittuun "virtaukseen". Ohjelmasta löytyy ainoastaan yksi maininta (s. 39) kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyöstä, ns. yhdyspintatyöstä. Tuusulan kunta esittää, että hyvinvointialueohjelmassa tunnistetaan ja kuvataan yhdyspintatyön mahdollisuuksia ohjelman mukaisten tavoitteiden saavuttamisessa. Yhteistyön tehostamisesta hyötyvät eniten kunnan asukkaat. Kuntien ja hyvinvointialueen kesken toimii jo lukuisia yhteistyöryhmiä, joten niiden huomioiminen ohjelmassa olisi suotavaa. Hyvinvointialueen ja kunnan yhdyspinnasta, työnjaosta, vastuista ja mahdollisista tehtävien siirroista on tärkeää keskustella ja sopia yhdessä kustannustehokkaimman ja ihmislähtöisimmän palvelun saavuttamiseksi.

Keusoten kuntoutuskeskuksen (Kiljavan sairaalan) osalta Tuusulan kunta toteaa, että Kiljavan sairaalan toiminnan jatkon turvaaminen on suotavaa ja tarkoituksenmukaista, mutta jatkoa on syytä arvioida palveluiden saavutettavuuden, henkilöstön saatavuuden, kokonaistalouden vaihtoehtojen näkökulmasta.

Tavoitteiden toteutumista tulee seurata tarkasti hyödyntäen erilaista, arjessa kertyvää ja kerättävää tutkittua tietoa. Toiminnan arvioinnissa tulee käyttää monipuolisia mittareita ja tavoitetasoja, kuten asiakastyytyvää ja kokemusta mittaavia indikaattoreita, suositteluindeksiä, elämänlaatua kuvaavaa indeksiä ja terveysindeksiä sekä henkilöstökyselyn tuloksia.

Hyvinvointialueen tavoitteita ja toimintaa ohjaa vahvasti lainsäädäntö. Lainsäädännön puitteissa tulee pysyä palveluun pääsyn ja laadun osalta. Valtion rahoituksen raameissa pysyminen ei saa heikentää palvelutasoa asukkaiden hyvinvoinnin kustannuksella.

Henkilöstöohjelma

Henkilöstöohjelma on hyvinvointialueohjelman osa, jota tukevat koulutus-, työhyvinvointi-, sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat. Tärkeä tavoite on avoin ja yhdenvertainen henkilöstöpolitiikka, joka perustuu hyvinvointialueen strategiaan sekä arvoihin, joita ovat ihmislähtöisyys, yhteistyö ja vaikuttavuus.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen henkilöstöohjelmallinen tavoite on, että työyhteisöt toimivat yhteisöohjautuvasti tavoitteena asiakas- ja työntekijäkokemuksen sekä tuloksellisuuden ja tuottavuuden parantuminen. Vaikuttavien palveluiden tuottamiseksi hyödynnetään henkilöstön osaamista ja organisaation kyvykkyyttä,

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

jonka tavoitteena on moniammatillisen yhteistyön kautta syntyvä sujuva palvelu- ja asiakaskokemus.

Tuusulan kunta toteaa, että vaikuttavan HYTE-työn edellytyksenä on, että yhteisöohjautuvuutta rakennetaan yli organisaatorajojen yhdessä hyvinvointialueen kuntien ja muiden HYTE-toimijoiden kanssa. Näin on mahdollista kehittää organisaatoriippumatonta ja vaikuttavaa asiakaskokemusta ja samalla hyödyntää työyhteisöjen kyvykkyyttä toimijasta riippumatta.

Tuusulan kunta toteaa myös, että henkilöstön saatavuudesta ja pysyvyydestä kilpailtaessa lyhyet työmatkat ja toimivat lähipalvelut ovat tärkeä vetovoimatekijä. Hyvinvointialueen henkilöstöetujen pakissa tulisikin työsuhteasuntojen ja muiden kannusteiden avulla tarjota mahdollisuutta asua lähellä omaa työpistettä. Lähiasuminen on myös vastuullisuusteko vähentäen työmatkoista aiheutuvaa ympäristökuormitusta, minkä lisäksi lähiasumisella on positiivisia vaikutuksia hyvinvointialueen kuntien elinvoimaan ja verokertymään.

Hyvinvointialueen tulee olla veto- ja pitovoimainen työnantaja, jotta se saa täytettyä esimerkiksi Hyrylän terveysaseman lääkärin, psykologien ja terveydenhoitajien avoinna olevat paikat. Kuntien tarjoamalla matalan kynnyksen ennaltaehkäisevillä palveluilla ei voi pitkällä tähtäimellä kannatella asiakkaita.

Ehdotus

Esittelijä: Kalle Ikkela, pormestari

Kunnanhallitus päättää

- antaa asiaselostuksen mukaisen lausunnon hyvinvointialueohjelman luonnoksesta Keski-Uudenmaan hyvinvointialueelle
- tarkastaa ja hyväksyä pöytäkirjan tämän asian osalta heti kokouksessa.

Päätös

Ehdotus hyväksyttiin.

Tiedoksi

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

Otteen oikeaksi todistaa Tuusulassa 15.8.2023

Pia Rojo
pöytäkirjanpitäjä

Tiedoksianto asianosaiselle

Lähetetty tiedoksi sähköpostilla (Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa § 19) 15.8.2023.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Tuusula asianhallintajärjestelmässä

Muutoksenhakukielto
§309

Muutoksenhakukielto

Päätöksestä ei saa tehdä kuntalain 136 §:n mukaan oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta, koska päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa.